

37321

Dnevnik.

Spisal Ludovik Halévy.

Poslovenil Vinko.

Posebni natis iz „Slovenskega Naroda“.

V Ljubljani.

Natisnila in založila „Narodna Tiskarna“ v Ljubljani.

1886.

Dnevnik.

Spisal Ludovik Halévy.

Poslovenil Vinko.

Posebni natis iz „Slovenskega Naróda“.

030042474

V Ljubljani, 1886.

Natisnila in založila „Národna Tiskarna“ v Ljubljani.

Дневник.

Съездъ русскихъ ученыхъ,
въ Петербургѣ, 1880 г.

Въ Петербургѣ, 1880 г.

Vsak dan je zapisal kratko poročilo svojih dogodkov v koledar za zapiske; pisal je brez vsake stranske opombe, dejal bi v slogu telegrafskih depeš. Dne 3. oktobra 1869, ko je dopolnil dvajseto leto, pričel je in tisti dan upisani stavek glasil se je tako-le:

„Danes sem bil imenovan podporočnikom (secondlieutenant) v 21. jezdečem lovskem polku“.

Dne 31. decembra zaprl je koledar preteklega leta v svojo pisno mizo ter vzел v roko prihodnjega.

Ona je vse svoje dogodke zapisavala dokaj pridnejše in obširnejše, pisala je svoj dnevnik v modro kordovansko usnje vezane zvezke, katere je imela strogo pod ključem. Šestnajst let stara je pričela jih, in prvi stavek od 17. maja 1876, imel je v sebi naslednjo važno novico:

„Danes sem oblekla prvo svojo dolgo obleko.“

Dne 17. avgusta 1879 omožila se je, in s tem je bilo konec nje dnevnika. Odslej ni nič več zapi-

savala v lične modre kordovanske snopiče, a skrbno jih je spravila, zaprši jih kakor svetinjo v najtajnejši predal svoje pisne mize. Saj so opisavali vse njeno življenje od meseca maja 1876 pa do avgusta 1879, od prve dolge obleke do poročne oprave!

Tudi on je stopil v zakon 17. avgusta 1879, a svojih kratkih poročil ni nikoli pretrgal, tako da se je s časoma v njegovej miznici nabralo trinajst malih koledarjev za opombe, kateri so dan za dnem, vkljub suhoparnej kratkosti oblike, natanko črtali tek življenja njegovega.

Zgodi se pa, da je 19. junija 1881 naš mladi poročnik od 1869. leta, ki je bil mej tem postal konjiški stotnik družega reda, ob desetih zvečer sam bil v svojej pisarni. Sedel je pri svojej pisnej mizi, glavo podpiraje z obema rokama, ter premišljeval, je li bilo vspomladi 1878, ali vspomladi 1879. leta, ko je članek o novej organizaciji avstrijskega topničarskega vlaka poslal v vojaški časnik. Kar mu še pravi čas pride na um, da gotovo v ljubih svojih koledarjih najde natančni datum, kdaj je tisti članek izšel. Naglo torej odpre svojo miznico ter prime baš za letnik 1879. Zdaj prične prelistovati

knjižico, obračajoč list za listom; najedenkrat pa se ustavi, pogled mu obstane na točki, katero vedno zopet pričenja čitati, mej tem ko mu srečen smehljaj igra okolo usten. Vstane, krene od mize k priležnemu naslonjaču, sede ter se vsega utopi v čitanje; pozabljena je bila organizacija avstrijskega vlaka. Videti je bilo, da se mu stari ljubi spomini vzbujajo v srci, zdaj zbirajoč mu ustni v smehljaj, zdaj lahko roseč mu oči. Tako je sedel tukaj, pozabljaajoč vse okolo sebe. Kar se zagrinjalo v vratih njegove sobe rahlo, prav rahlo razmakne in ljubka plavolasa glavica pogleda noter . . . Kaj neki dela tu v velikem naslonjači? Je li morda zaspal? Pred pol ure jo je neusmiljeno odpravil, češ da mora delati in če je ona pri njem, da ga to moti, da ga odvrča ter mu vzbuja množico mislij, ki neso baš dela tičoče se misli.

Kakor sylphida splazila se je torej plavolaska v izbo; tiho, prav tiho približa se po prstih, nagne se malo na stran . . . Ne, ne spi . . . čita in je tako uglobljen, da nič ne vidi in ne sliši in se ne gane . . . Zadržujoč sapo nadaljuje svojo pot. Razmišlja, kje bi ga pač poljubila, da bi ga iznena-

dila. Na čelo? na lice? . . . Tik njega je že, skoro bi se že lahko s prsti dotaknila njegovih las . . . Kar hipoma postane bleda kot zid . . . Čitala je na odprtej strani zapisnikovej:

16. junija. „Ljubim jo!“

17. junija. „Ljubim jo!!“

Jeden sam klicaj za prvim: „Ljubim jo!“ dva za drugim . . . Torej od 16. do 17. pribitek!

Lahno vsklikne ter zakliče s tresočim se glasom: „O Bog! kaj moram videti! kaj moram videti!“

Omahne; on jo prestreže v svoji roki, a ona je vsa solzna in z glasom, od ihtenja zadrževanim, stoče: „16. junija: Ljubim jo! 17. junija: Ljubim jo!! Danes je pa 19. Grozno! Ti ljubiš drugo?“

On jej z dvema poljuboma posuši solze: „Poglej vendar semkaj, noričica, poglej vendar!“

Odprl je prvo stran zapisnikovo, kjer je z velikimi pismeni stala letnica 1879.

„Ah!“ vsklikne ona veselo, smehljajoča se skozi solze, „jaz sem bila! jaz sem bila!“ Potem pristavi neprevidno naivno: „Tudi ti si torej pisal dnevnik?“

„Kaj — tudi jaz? Iz tega se da sklepati, da si tudi ti? . . .“

Nič ni pomagalo, morala je priznati, če je on često v majhne črne zapisnike zapisaval: „Ljubim!“ da temu povsem podobno stoji v lepih modrih kordovanskih zvezkih. In ko je rekla svojemu možu: „Pokaži mi, prosim, tvoj zapisnik, pokaži mi ga; tako rada bi videla, stoje li za 18. junijem trije klicaji in za 19. štirje!“ odgovoril je on: „Tako ne gre! Kakor ti meni, tako jaz tebi! Prinesi svoj dnevnik, potem bodeva primerjala in videla, kdo preseza drugega s klicaji!“

Skušnjava je bila zapeljiva; sklenila je torej, poiskati svoj dnevnik 1879. leta in kmalu se je vrnila s tremi, precej debelimi zvezki.

„Tri zvezke!“ vsklikne on.

„Da, in ti obsegajo samo tri četrtine leta, dočim imaš ti za celo leto jedno samo tako-le revno knjižico!“

„Z malo besedami se jako mnogo da povedati. Bodeš videla! Nu, sedi k meni, sem-le, saj lahko oba sediva v naslonjači.“

„Ne, to ne gre, nikakor ne.“

„Zakaj ne, ako smem vprašati?“

„Ker je v mojih zvezkih morebiti pisanega kaj takega, česar ti ne smeš brati.“ In on odvrne, kazoč na svoj koledar: „Imaš prav . . . tukaj notri morebiti tudi. — Ostaniva torej spodobno razdajena — sedi meni nasproti. Tako je prav, zdaj lahko samo tisto bereva, kar sama hočeva.“

„Dobro! Jaz pričenjам, a kje?“

„No,“ odvrne on, „tam, kjer ja z pričenjам!“

„Ne! jaz moram malo pred tabo pričeti, pričeti moram z Jupitrom!“

„To je res . . . Poišči, kje pričjenja Jupiter.“

„Čakaj, to je moralo biti v prvej polovici maja — res je! že imam! V četrtek 15. maja: iti moram h Chéryju zaradi Jupitra, lisec sedem let star. Zapisnik pravi: Izvrsten ježni konj, skače dobro, priporočati ga je tudi za dame. Ima se dne 21. prodati — in dve strani dalje: V nedeljo 17. maja: Videl Jupitra, konj je izvrsten na oči. Gnal bodem do 2500 frankov — in slednjič štiri strani dalje, v sredo 21. maja.

„Da, ta dan sva se prvič srečala na železnici, datum sem si natanko zapomnila.“

„Torej je prav. V sredo 21. maja: Bil sem v vojnem ministerstvu, potem pri sestri. Kupil Jupitra, 1900 frankov. Vozeč se po železnici domov, imel sem nasproti mično deklico.“

„Ali res to tam stoji? Ali ničesa ne popravljaš meni na ljubo?“

„Nikakor ne, jaz ničesar ne popravljam.“

„Pokaži!“

„No, poglej sama.“

„Da, res je, mično — res stoji zapisano ‚mično‘.“

„Zdaj je pa na tebi vrsta, gotovo si tudi ti 21. maja kaj zapisala.“

„Dvojim. Meniš li, da sem zapisala: Vozečej se po železnici domov, sedel mi je nasproti mičen mlad mož?“

„Ne rečem, mičen mlad mož . . . a poglej matanko.“

„No, ker že moram . . . Pogledala bodem. V sredo 27. maja: Še le v Louvru . . . pri teti . . . v razstavi slik . . . Saj sem ti rekla, ničesa ni o tebi notri. A čakaj, tu vidim nekaj par suhih besed . . .“

Saj sem vedel . . . Opazila si me prav dobro.“

„Čuj torej, kaj tu stoji: Nazaj se vozečej sedel mi je nasproti mlad mož, ki me je neprestano pogledoval. Ako sem jaz po naključji dvignila oči, povetil jih je on hitro, a če sem jaz svoje povetila, gledal me je v jedno mer. Od Chatoua naprej se že nič več nesem upala pogledati kvišku, tako sem čutila njegov motreči me pogled. K sreči sem imela v svojej potnej torbi anglešk roman; hitro sem ga izvlekla ter pričela brati, a zvečer sem morala vse, kar sem bila v kupeji prečitala, od kraja pričeti.“

„To še ni vse, tu stoji še več . . .“

„Da, a to te nikakor ne more zanimati.“

„Le kar beri, saj sem tudi jaz vse prebral.“

„No, ako že na vsak način hočeš, pa poslušaj: Utegne li biti res, kar je babica predvčeranjim rekla materi: res čuditi se mora človek, kako brdka naša mala Ivanka najedenkrat postaja. Za tem je prišlo dolgo pomenkovanje mej materjo in babico. Prva je očitala drugej, da je zelo napačno, opozarjati me na take reči, s tem da se vzbuja moja nečimernost in tako naprej. Nič zanimljivega, kakor sem ti rekla. Nadaljuj ti.“

„Jaz 22. maja ničesar nesem zapisal.“

„Jaz tudi ne.“

„23. maja: Dohod Jupitra, poskus na terasi in v gozdu.“

„A o meni?“

„Nič.“

„Ah, to me ponižuje, kajti jaz sem baš 23. napisala nekaj o tebi. 23. maja: Mladi gospod, ki je predvčeranjim na železnici tako v me zijał, je častnik. Ravnokar je jezdil tod mimo v uniformi, na rokavih ima po tri sreberne pase. Ako pa pravim je jezdil tod mimo, bilo je to več nego to. Najmanj jedno četrť ure mudil se je mej paviljonom Henri IV. in ograjo, jezdec v šoli. Zdaj je moral iti na desno, zdaj na levo, potem angleški, potem ga je naglo obrnil, da je na razne načine pokazal spretnost njegovo.“

„Res je! Tu je zaznamenovano: Danes sem poskusil Jupitra Našel, da je izborno izučen — a prosim, nadaljaj svoje poročilo.“

„Čuj torej: Zvečer po večerji dejala sem Georgesu, kateri, dasi je dvanajst let star, vse vojaške odnošaje pozna do pičice: prosim te, povej mi vender, kdo so tisti častniki, ki imajo po tri sre-

berne proge na rokavih? To so konjiški stotniki. Je li to že kaj, konjiški stotnik? Nu, to se ravna po tem, koliko je star; ako je s 25 leti konjiški stotnik, je to že kaj, ako pa je s petdesetimi, pa ni nič kaj prida — petindvajset let! Mogoče, da je on malo starejši, a gotovo ne mnogo . . . No, jaz sem pri kraji . . .“

„Štiriindvajsetega samo dve vrsti: V gozdu, srečal deklico od zadnje srede. Vsekako je mična in dobro sedi na konji.“

„Oh! to je vse! . . . Moj Bog, kako na kratko. Prav za prav pa bi se vendar tu spodobilo par besed več.“

„Da, prav imaš, angelj sladki, moje male notice so grozno suhoparne, a vse, kar ne stoji v knjigi, stoji tu v mojem srci s plamenečimi črkami: milo majevo jutro, naju srečanje v gozdu . . . še danes, čez dve leti, mi je vsaka, tudi najmanjša okoliščina še jasno pred očmi, kakor da je bilo včeraj. Od petih pa do sednih manevrovali smo, bil je neznansk prah. Peljal sem svoj oddelek nazaj v vojašnico, premenil konja ter odjezdil na Jupitru.“

„Ah! pridni Jupiter!“

„Jedno četrť ure bil sem v krasnem drevo-redu tik Vala, kar ugledam majhno kavalkado, prihajajočo mi nasproti. Ti na Nelli, tistej črneji kobilici, Georges na svojem malem belcu in stari Louis na svojem liscu. Potegnivši ga za brzde prisilim Jupitra, da gre v stop. Vaša mala družba odjezdi tik mene naprej. Oj! kako živo si mi pred očmi v svojej sivej ježnej opravi, s črnim klobukom, ki ti je tako mično stal, in z dolgimi plavimi kodri, krožečimi se izpod naličja . . . In ko si jezdila mimo mene, dejal sem sam pri sebi: „Res, ni je mičnejšje stvari na sveti, nego je ta deklica . . . In ti, kaj si pa ti rekla?“

„Kaj sem si rekla? . . . ne spominam se . . . a čuj, kaj sem zapisala,“ in z glasom, lahko tresočim se, kajti mali dostavek jo je globoko ganil, brala je naslednje: „Davi sem ga srečala tik Vala, prihahal je v polnem diru, a najedenkrat, spoznavši mene, spravil je konja v stop. Jezdil je mimo tik nas, a jaz ga nesem pogledala, a dobro sem čutila, da me je on gledal. Jedva smo bili deset korakov oddaljeni od njega, kar mi pravi Georges, ta mali bebec: Ivanka, si ga li videla? bil je konjiški stot-

nik jednoindvajsetega lovskega polka. Prav dobro sem videl številko ovratniku njegove uniforme. — Jaz sem se raztogotila nad Georgesom, da bi le on ne bil nič slišal!“

„Da, se že spominam, slišal sem.“

„Tako, no hitro, beri.“

„V sredo 25. maja: Zopet sem videl mojo neznanko, stanuje v hiši ob terasi, peljal sem se tam mimo, stala je pri oknu, opazila me je, menim, da se je potem naglo, prav naglo umaknila od okna. Bože moj, kako je ljubezniva!“

„Le poglej! to je malo menj suhoparno nego li prej. Boljšaš se, dobivaš nekaj sloga“

„Morebiti zato, ker pričenjam biti zaljubljen . . . In ti . . .“

„Dne 25. maja: Danes sem stala pri oknu, kar vidim, da se bliža majhen angleški lovski voz; bil je jako lep, na sedalu je sedel majhen groom, brez napake držeč se, in poleg njega konjiški stotnik. Sklenila sem, natanko pogledati ga, naj bi tudi opazil . . . a ustrašila sem se ter se skrila v najskrajnejšem kotu salona. Babica, ki je bila zraven, me je vprašala: Kaj pa vender počneš, Ivanka?“

Nič, babica! — Tako, zdaj pride 26. maj; ta dan pa kar nič ne sem zapisala o tebi. Da, le sam se prepričaj, o tebi ni nikjer govorjenja: Pomerila sem novo rožno obleko, dobro mi stoji, samo šivilja je napravila premalo gub (plissés), narediti jih mora še nekaj itd. itd.“

„Že dobro — zame pa je bil šestindvajseti jako važen dan. Res, da tukaj stojita samo dve vrsti, a ti dve mnogo povesta: Danes sem Picotu podaril 20 frankov, on je fin diplomat.“

„Temu pa treba doberšnega dostavka.“

„Prav imaš! Spominam se, da sem dejal zjutraj pri zajutreku Dubisyju, ki vedno pohaja po gozdih: Povej mi vender, kako se zove tisto mlado dekle, ki vedno jezdi na izprehod z malim dečakom dvanajstih let in s starim služabnikom? Čakaj, ona jezdi črno kobilo in stari služabnik lisca, pravi neki drug častnik, deček pa majhnega belca, pristavi tretji. Zdaj so gospodje pričeli pomenkovati se o vrednosti konj; jaz sem jim seveda nevšečno segel v besedo: Saj jaz vas ne vprašam niti o črnem, niti o družih dveh konjih, jaz povprašujem po deklici. Nato so vsi trije priznali, da gledajo vedno le na

konje. Na ta način nisem torej ničesar dosegel. Okolo treh šel sem domov ter opazil Picota, mojega strežeta, pohajajočega po dvorišči. Picot je Parižan in pravi ogleduh.

Pokličem ga torej ter pravim: Čuj, Picot, ti moraš zvedeti, a prav spretno, kdo stanuje v hiši ob terasi, v hiši, ki ima uhod v ulici ‚des arcades‘ . . . Kakor ukažete, gospod stotnik! . . . Me li umeješ, prav spretno! . . . Kakor ukažete, gospod stotnik! Ako kaj pozveš, povej mi jutri v vojašnici.

„Meni se zdi, da nesi bil prav nepotrpežljiv, sicer bi mu bil ukazal, naj takoj zopet pride.“

„Prišel je sam od sebe; jedva čez jedno uro bil je ves vesel zopet tu in govoril mi je zlat govor: Zdaj vse vem, gospod stotnik! Hiša je že tri tedne dana v najem nekej pariškej obitelji. Gospodar zove se Lablinière, je inženêr in izdelovalec strojev, dela parne stroje in telegrafe itd. Tam biva s svojo taščo, svojo ženo in dvema otrokoma, z devetnajstletno deklico in dvanajstletnim dečkom . . . Čakajte malo, vem tudi, kako je ime otrokoma . . . Ivanka in Georges. Bogati ljudje so, vrlo bogati . . .

pet konj v hlevu, trije vozovi v kolarnici, štirje služabniki, kuharica in tri hišne. V Parizi stanujejo na boulevardu Haussmann 28. Kako sem vse to zvedel? Prav lahko! Vrtar je stal pred vratmi, jaz torej prav počasi prikrevsam, kakor vojak, ki od dolzega časa ne ve, kaj bi in ko sem stal ravno pred njim, pravim: Hu! kako je vroče, in si obrišem čelo. O da! pravi on, vroče je, vroče . . . Jaz nadaljujem: a vender malo menj kot včeraj. On: da, malo sapica piše. Dobri smo, začetek je bil storjen, pričela sva kramljati. Ravno, ko sem manevroval sem in tja, da bi razgovor navel na glavno reč, ugledam tam zadaj na dvorišči vragovo brdko dekle, z debelim kosom kruha prihajajočo po peronu doli. Pravim torej vrtarju: Ali je to gospodinja? Ne, odgovori on, to je hči gospoda iz Pariza, in zdaj prične odpirati svoje zatvornice, pripovedujoč mi vse tisto, kar sem vam že povedal. Razvnel se je in še vedno dalje govoril, kar pride mlada gospodična zopet sem čez dvorišče, to pot brez kruha. Vrtar pravi: To je hči gospoda iz Pariza, vsak dan prinese svojemu konju kruha v hlev . . . Mej tem je mlada gospodična zopet stopila

na peron, a šla je prav počasi, ozirajoč se po meni. Bilo je, kakor bi se čudila, da mene vidi tukaj, in kakor bi hotela reči: Kaj ima neki vojak tu opraviti? . . . Stopila je v hišo . . . zdaj jej pa vratar zapoje hvalno pesen, hvalno pesen, vam pravim: kako je dobra, kako prijazna, ne samo s konji, ampak tudi z ljudmi, vse jo ima tako rado. Mej tem, ko mi je vratar vse to pripovedoval, priteče sem k nama hišna, prav lepa stvarica, ter vpraša: Ali ni nobenega pisma za našo milostivo gospodično? Ne! Saj vendar veste, če so pisma za gospodično tu, jih takoj sam prinesem gori. Jaz sem si pa tako-le mislil: Kdo ve, iz takšne hišne bi morebiti človek še kaj mogel spraviti . . . Zato vnovič pričnem: Gospodična, kako je danes vroče! Res, vroče . . . Jaz nadaljujem: malo manj pa vendar, kot včeraj . . . in res se mi je posrečilo, kakor pri vratarji. Vpraša me, poznam li nekega Kamusa, ki je pri desetem huzarskem polku podčastnik? . . . Tako lepo kramljamo, dokler ona deje: Zdaj moram pa hitro od tod, milostiva gospodična me čaka! . . . In odletela je, jaz sem pa še zvedel, da je hišni Julija ime.“

„Tako mi je torej gospod stotnik pošiljal ogleduhe.

„Seveda! a zdaj pripoveduj ti. Kaj si šestindvajsetega zapisala v dnevnik?“

„Poslušaj: V ponedeljek, 26. maja. Popoludne sem Nelli kakor običajno nesla kos kruha. Gredoča preko dvorišča, ugledam vojaka, razgovarjajočega se z vratarjem. Ostala sem v hlevu kakih pet minut; ven stopivša pogledam, je li vojak še tam; res, še zmirom je stal tamkaj . . . Vrnem se v svojo sobo in ravno naletim na Julijo. Res mora biti, da je grozno, ako se človeka loti radovednost. Velim jej torej: Iz Pariza pričakujem pisma, teci doli, morebiti je že pri vratarji . . . Ona odide . . . stojim in čakam, a Julije ni in je ni. Vsa nepotrpežljiva grem v toaletno sobico, ki je obrnena na dvorišče, in tu vidim, da klepeta z vojakom! Slednjič se vrne: Nobenega pisma ni za milostivo gospodično. Kje pa si ostala tako dolgo? Saj sem se samo jeden trenotek pomudila, milostiva gospodična. A jaz sem te videla, klepetala si s huzarjem. S huzarjem! o ne, milostiva gospodična. Saj sem te videla. Prav res nesem govorila s huzarjem, ampak z lovcem. Ti

imajo različne uniforme, huzarji imajo bele, a lovci črne vrvice. Pri huzarjih je vratnik iste barve kot dolman, pri lovcih pa je rudeč. Kako pa, da vse to tako natanko veš, Julija? Ker imam bratranca pri vojaki, milostiva gospodična. A tu v St. Germainu ni nikakih huzarjev, tu sta le dva lovska polka, jednoindvajseti in dvaindvajseti, tvarjajoča skupaj jedno brigado . . . Vojak, katerega sem dobila spodaj, je od jednoindvajsetega! Njegov polk! A tega vojaškega mojega razgovora z Julijo čakali so najneugodnejši nasledki . . . Okolu šestih gremama z nami na teraso na izprehod. Srečata nas dva lovska častnika na konjih. Mama pravi: Lepa konja jezditata ta dva huzarska častnika. Nepremišljeno odgovorim jej jaz: Saj to nesta huzarja, ampak lovca; huzarji imajo bele, a lovci črne vrvice, huzarji imajo ovratnik iste barve kot dol — . . . Tu preneham, kajti mama me vsa iznenadejana pogleda. Za božjo voljo, dete, odkod pa veš vse to? Jaz postanem rudeča kot kri: Julija mi je povedala . . . ona ima bratranca pri huzarjih . . . zadnjič pri česanji . . . Čudni razgovori, veli mama. Dalje ni rekla nobene več, a temu še ni bilo konca. Ko se papa

vrne iz Pariza, sedemo k mizi in on nam pripoveduje, da se na železnici sešel s polkovnikom, s katerim je lansko leto štiri tedne prebil v Caunteretsu, in da ga je za prihodnjo sredo, 4. julija, povabil k obedu. Jaz vprašam papana, je li polk tega polkovnika tu v St. Germainu? Da, odgovori mi, tukaj je. Je li jednoindvajseti ali dvaindvajseti? Ali sta tu dva polka? Da, papa, jednoindvajseti in dvaindvajseti, in oba skupaj sta jedna brigada . . . Nato me papa še bolj osupno pogleda, nego mama. Odkod pa veš vse to tako natanko? Moj Bog, od Julije, ki ima bratranca pri husarjih . . . Jaz tega ne umejem, pravi mama, nekaj časa sem Ivanka neprestano govori o huzarjih in lovcih . . . Kdo ve, pristavi babica, mogoče da jo je ta ali oni brdki častnik zbodel v oči . . . Jaz sem postala rudeča kot kri, in odgovorila prav jezno.“

To je bila zadnja beseda njenega malega poročila od 26. maja. Potem z očmi preleti nekaj strani ter pravi: Od 27. maja do 3. junija seveda ni nič zanimljivega.“

„Pri meni tudi ni ničesar o tebi, celih osem dni. Že vem! bilo nama je trpko, da se nesva kar

nič, niti iz daljave videla, mene še tu ni bilo . . . Dvajset častnikov obeh polkov, z generalom in polkovnikoma vred, pozvanih nas je bilo k manevrom, vršečim se mej Vernonom in Rouenom. Jaz sem Jupitra vzela s sabo in vse moje male opombice s potovanja obsežajo le hvalo o novem konji: Jupiter brez napake . . . močan . . . ognjen in ob enem krotak . . . Včeraj je polkovnik jahal Jupitra, tudi on pravi, da je izvrsten itd. itd. V dan 3. julija zvečer ob osmih smo zopet vrnili se v St. Germain in četrtega . . . samo dve vrsti četrtega, da, nesem te bil pozabil, sladko bitje. Le glej: Bodem li zopet videl malo plavolasko s terase?“

„Zdaj pa poslušaj mojega 4. junija: „Vem njegovo ime; danes je njegov polkovnik obedoval pri nas . . . Točno ob sedmih je stopil v salon. Moje oči so takoj ozrle se na ovratnik njegove uniforme, in res, tu je stalo število 21 — bil je torej njegov polkovnik. Mej obedom popolnem vsakdanji razgovor . . . a po obedu, ko sem točila kavo . . . Gospod polkovnik, pravi papa, vi bi mi lahko storili prav veliko uslugo. Temu le dekletu bi rad podaril novega konja, ako poznate kako dobro krotko žival.

Jaz ugovarjam: ne prekrotkega, gospod polkovnik, jaz prav dobro jaham! prav res, jaz sem prav spretna jahalka. Bodem poizvedel, deje polkovnik. Že vem, jeden mojih častnikov ima konja, kakor navlašč za vas, milostiva gospodična, jaz sem ga te dni jedenkrat jahal, res izvrsten je. Ako bi ga hotel meni prepustiti, veli papa, umeje se samo ob sebi, da bode imel lep dobiček pri njem. O! lastniku konja ni nič za lep dobiček, on je bogat, konjiški stotnik . . . Gospod de Léonelle . . . Konjiški stotnik, vsklikne Georges, ta je sigurno tisti, katerega smo zadnjič videli v angleškem lovskem vozu s črnim ponyjem. O! tega prav dobro poznamo; moja sestra in jaz sva ga često srečala . . . To pot pa sem čutila, da so mi lica kar gorela, prav v istini gorela . . . Polkovnik me pogleda . . . gotovo je opazil. Ob desetih se je priporočil ter je odhajaje še dejal mi: Smete se zanašati name, milostiva gospodična, jutri bodem govoril z gospodom de Léonellom.

„Tako je zdaj s to rečjo. Bodem li konja kupila od njega? Papa mi je dal 3000 frankov kredita.“

„Zdaj smo pri petem juliji, pri odločilnem dnevu.“

„Pri tvojem prvem obisku. Prični.“

Razdalja mej njima se je bila skrčila, ona je bila sedla na podnožnik pri njegovih nogah, mej tem ko je bral, prilizljivo kakor otrok svojo glavo naslanjajoč na njegova kolena . . . in gospod konjiški stotnik pridobil si je od tega ugodnega položaja spretno toliko, da je svojo malo Ivanko jako živahno potegnil k sebi ter jo večkrat poljubil. Ona skuša izmuzniti se, seveda prav počasi, dejoč: „No, prični že vender.“

On sluša. „V četrtek 5. julija. Davi po vaji jezdili smo v stop po drevoredu ‚des Loges‘, nazaj proti vojašnici. Najedenkrat nagloma prijezdi pobočnik, naznanjajoč mi, da polkovnik želi govoriti z mano. Podam se k njemu polku na čelo. Imel je čudno željo: bi li ne hotel brdkemu mlademu dekletu prodati svojega Jupitra? Seveda, jaz sem rekel, da ne. Zdaj po nekolikem razgovarjanji veselo iznenadejan zvem, da je kupovalka hči nekega Lablinièra! Oh! Sladka plavolaska! Da! Ona mora imeti Jupitra! Nekaj me pa vender skrbi: Zapisnik res da pravi: Priporočati ga je tudi za dame, a zapisnikom se ne sme meni nič tebi nič verjeti.

Bože veliki, ako bi se jej pripetila kakšna nezgoda! Doma sem imel žensko sedlo, katerega rabi moja sestra, jahajoča z mano na izprehod . . . Pravim torej Picotu: Vzemi žensko sedlo in pojdi z Jupitrom k jezdarnici v vojašnico, vzemi tudi jedno odejo s sabo. Jedno četrť ure pozneje je Picot na moje povelje kot dama jahal Jupitra. Nogi sem mu bil zavil v odejo, nadomestujočo ježno krilo. Jupiter takoj prične dirjati. Oh, gospod stotnik, to pa umeje, navajen je dam! Zdaj se hočem sam prepričati. Sedem torej sam na konja, ravno tako nogi imejoč zaviti v odejo, izpodbodem Jupitra, zapodim ga, in ko je tako tekel in dirjal, pravim sam v sebi: To je vendar čudno, da se kot dama odlikujem v tej smešnej opravi, in sicer samo iz tega uzroka, ker sem se pred štirinajstimi dnevi na železnici nameiril na malo plavolasko, čitajočo anglešk roman! . . . Toda, konec besedij, Jupiter je dober konj za dame . . . ima naj ga. Ali kako naj ga jej dam? najprilicnejše bi pač bilo, da konja izročim polkovniku, naj stori ž njim, kar sam hoče . . . Ne, rajši grem naravnost k njej, in sicer pri tej priči. Odidem, Picot pelje Jupitra za mano. Dospeva, stopiva na

dvorišče, jaz pogledam Picota, on se zvito nasmehne, kakor da hoče reči: . . . umejem, zategadelj me je moj stotnik poslal na ogledi . . . Pozvonim . . . Gospod Lablinière? Gospod je v Parizi — in milostiva gospa? Je doma Nesite jej mojo karto, recite jej, da sem prišel zastran konja. Služabnik odide oznanjat me . . . Ako pa nje ni doma? Uvede me . . . Bila je tu! s svojo materjo, babico, malim bratom in črnim kodrom. Kar se je dalje pripetilo, mi je nejasno. Gotovo sem bil neslan. Temno se spominam, da je bilo govorjenje o uzdah in brzdah s stranicami, tako zvanih pelhamih, o podprožnih jermenih z obroči itd. Zdi se mi tudi, da sem jej rekel, da je konju Jupiter ime, in odhajaje, naj ga poskusi jeden, dva tedna . . . O ceni se je moralo seveda tudi govoriti, a o tem so mi besede malone zamrznile v ustih . . . Konja jej vender ne morem podariti! Vzeti moram torej njen denar! Skupno se podamo na dvorišče, in tu, pri Jupitru, uprav tako neslan aboten razgovor, kakor v salonu. Na vso moč rad bi bil rekel mičnemu dekletu: Vi ste angelj, jaz vas obožavam! Mesto tega pa sem rekel: Konju je treba vsak dan dati deset litrov ovs

itd. Govoril sem neverjetne budalosti; da konj more nositi le majhen tovor, da bode zato mnogo srečnejši pri njej, nego li pri meni. Kakšen reven utis sem moral pač delati s takimi frazami! Naposled sem odšel s Picotom. Tako dobro mi je delo, ko sem ga čul dejočega: Prav za gotovo vem, da me je zala plavolasa gospodična zopet spoznala . . . tako čudno me je pogledala, bogme! do dobrega me je bila proučila, razgovarjajočega se z vratarjem.“

„Ti vrli Picot, prav za prav je on nekakšen začetnik najinega zakona.“

„Res je, preljuba Ivanka, zaradi svojega pozvedovanja.“

„No, meni pač ni bilo nič treba poizvedovati o tebi, pričejala sem te že ljubiti brez vsakeršnega pozvedovanja. Le tu poglej, to lahko sam izprevidiš. V četrtek 5. junija. Dogodki pode drug družega. Bog, kako se bode to končalo? Zdaj je njegov konj moja last, zove se Jupiter ter stoji v hlevu poleg Nelle in Georgesovega ponyja. Poskusiti hočem, da malo uredim mojo ubogo glavo. Kaj sem vse doživela jeden sam dan! Ob petih poklicana sem bila k čaju. Grem torej v salon; jedva

dospejem, kar prinese Pierre vizitnico. Od koga? vpraša mama. Milostiva gospa, neki stotnik od lovcev želi se pokloniti. Stotnik od lovcev? jaz ne poznam nobenega stotnika. Prišla sem na kmete, da bi tiho živela, zdaj me pa častniki preganjajo. Včeraj je bil polkovnik, a danes stotnik. Kdo ve, morebiti pride jutri cel polk! Kaj hoče stotnik od mene? Milostiva gospa, on pravi, da je prišel zastran konja. Ivanka, čitaj karto . . . moj Bog, dete, kaj pa ti je, vsa si rudeča, kri ti vre v glavo. O ne, mama. Vzemi torej karto in čitaj . . . Jaz vzamem karto in čitam: Grof Roger de Léonelle, konjiški stotnik v 21. lovskem polku. Grof! on je grof! še tega je trebalo! Léonelle! vsklikne Georges, saj to je častnik Ivankinega konja. Da! spominam se, polkovnik ga je včeraj imenoval . . . toda oče, ki je odsoten! A vsekako ga moramo vsprejeti . . . Recite mu, da je dobrodošel, pripeljite ga sem, Pierre . . . A ti imaš besedo, Ivanka, jaz nič ne umejem o konjih . . . On vstopi ter se običajno pokloni . . . in mama se po precej uljudnem ogovoru obrne k meni: Ivanka, gospod je došel zastran tvojega konja, dogovori se ž njim . . . Stala sva si

torej nasproti, vse breme razgovarjanja težilo je mene. On je bil izboren, vrlo takten, prijazen in priprost, a jaz, jaz sem bila lesena, vsekako lesena, čutila sem se togo, strto. Zvedel sem, pravi zelo uljudno, da vam iščejo konja za ježo, milostiva gospodična. Menim, da vam jaz morem dati jednega na razpolaganje, ki bi bil vam jako prikladen. Lepa vam hvala, gospod stotnik, odgovorim jaz, a vaš polkovnik mi je rekel, da jako visoko cenite svojega konja, in jaz bi nerada . . . Moj Bog! milostiva gospodična, seveda je izvrsten konj, sicer bi se gotovo ne drznil ponuditi vam ga. A zame je malo preslab, lahko breme mu je bolj priležno. Govoril je neresnico, kajti polkovnik ga je jahal ter našel, da je izvrsten . . . in polkovnika nositi . . . no, on v istini ni lahko breme, on je pravi hrust! In pa ta mali stavek: lahko breme je bolj priležno konju. Ni li bilo to neskončno ljubeznivo, tako nežno, tako fino! saj s tem je vsekako hotel reči: vi ste tako nežni, lahki! Vi ste peresce, vi ste ptičica! . . . Dostavil je: Naša služba je često trpka, konj bode pri vas dokaj srečnejši . . . dokaj srečnejši!! te besede izgovoril je tako mило, skoro

nežno. S tem mi je dal po ovinkih razumeti: Saj pri vas mora biti vsak srečen, prav vsak, celo konji . . . Je li mogoče misliti si kaj nežnejšega, kaj pomenljivejšega?

„In jaz nesrečnica odgovorila sem, namesto da bi se bila prijazno zahvalila, prav suhoparno: Dobro, gospod stotnik, vzprejem ga torej! Kdaj morem poskusiti konja? Dal sem ga takoj privedi, na dvorišči stoji, milostiva gospodična. Pustim ga tukaj, lahko ga poskušate jeden, dva tedna. Konja človek nikoli dovolj ne preskusi . . . Vi ste preuslužljivi, takoj jutri ga bodem jahala . . . in papa vam potem prinese odgovor . . . Prosim, milostiva gospodična, obdržite ga vsaj dva ali tri dni, predno se odločite, jaz ga gotovo ne bodem pogrešal. No, dobro, gospod stotnik, zelo sem vam hvaležna . . . Dvigne se, pozdravi, hoče oditi, kar najedenkrat mi pravi mama: Ivanka, najpotrebnejše si pa pozabila . . . konjevo ceno . . . Jaz se grozno ustrašim! Tako naravnost razpravljati to borno, umazano denarno vprašanje, to je bilo strašno. A prisiljena odgovorim: Mama ima prav, gospod stotnik, da prav ima. K sreči mi on pride na pomoč: Oh, milostiva

gospodična, konj nema tako visoke cene . . . A moj papa dá mi samo 3000 frankov zanj. 3000 frankov? Milostiva gospodična, saj toliko moj konj ni vreden, jaz sem plačal zanj samo 1900 frankov, in če človek konja prodaja, zmirom že naprej ve, da nekaj izgubi pri njem. Ah! začutila sem, ter dejala sama pri sebi: O Bog, ljubi me, ljubi me! svojega konja, katerega obožava, prodati hoče z izgubo, samo iz tega uzroka, da bi meni napravil veselje! In vsa zmešana odgovorim: o ne! nikakor ne, na vsak način morate imeti kaj dobička pri njem. Imel bom jako velik dobiček, milostiva gospodična, ako bom mogel biti tako srečen, da vam ustrežem. Ako le vam konj ugraja, prepričani bodite, da se bodeva vaš gospod oče in jaz kmalu dogovorila o ceni . . . Potem uljudno priklanjanje okrog in okrog pred babico, mamo, pred mano, Georgesom, Bobom in pred vsem svetom. Hotel je baš oditi skozi vrata, a na pragu postane; res mu je bilo videti, da ga težko stane, udaljiti se.

„Da, res je.“

„Dejal mi je še, da bi rad našemu kočijažu to in ono povedal o hrani, ki je konju najprimer-

nejša, in na to babica — da, ona je bila vrla, ta dobra babica, — nasvetuje: Idimo z gospodom stotnikom na dvorišče. Tam lahko konja takoj ogledamo, Louis je gotovo v hlevu. In vsi, babica, Georges, Bob, on in jaz gremo doli . . . Konj je tu, lovec ga drži za brzde in na konjevem hrbtu ugleдам sedlo za dame. Stotnik opazi mojo osupelost. Jaz imam sedlo za dame, pravi, zaradi sestre, ki rada kam jaha z mano, kadar me obišče tu v St. Germainu. In ker vas, milostiva gospodična, na noben način nečem spravljati v nevarnost, jahal sem ravnokar konja v jezdarnici, ter velel jahati ga kot dama. Jaz pogledam vojaka, bil je lovec od zadnjič, isti lovec, ki se je tako dolgo z vratarjem razgovarjal pred vratmi. Tudi on me je spoznal. Postal je rudeč kot kri in tudi stotnik je zarudel. Menim, da je opazil, da sva vojak in jaz spoznala se . . . a to ni bilo še nič. Vojak povzame besedo rekoč: A gospod stotnik ga je tudi sam jahal kot dama, napravil si je iz odeje ježno krilo, hoteč se sam uveriti . . . Na to gospod konjiški stotnik tako zarudi in tako obledi, da vojak umolkne, boječ se, da je kaj neumnega povedal.

„Skoro do solz ginena jecljala sem jaz: Kako laskavo je to, gospod stotnik, res preveč laskavo! On pa je ponavljal: To je pač čisto naravno, milostiva gospodična, samo ob sebi umljivo! . . . In babcica, ki je sila premetena, naju je s svojimi milimi, a vender tako presunljivimi očmi živo gledala. K sreči pride Louis, Georges je bil šel ponj v konjski hlev . . . Kaj se je dalje zgodilo, ne vem več natanko; razlagal je kočijažu, da mora imeti konj prav mehko udilo. Jaz vprašam, mora li biti pelham? on pravi: ne, dober je navadni podprožni jermen z obročem ali brez obroča. Res ne vem vsega, kar je govoril, bila sem preveč zmešana; nazadnje bil je celo tako dober, da nas je poučil o konjevej hrani, toliko ovsu, toliko mrve, toliko slame. Nato nas je pozdravil, hoteč se priporočiti. Zdaj se mu jaz približam za jeden korak, on se ustavi; na vsak način sem mu hotela reči kaj ljubeznjivega, a vzburjenje me je dušilo, besed ni bilo na dan. Čakal je ter ponavljal: Milostiva gospodična . . . milostiva gospodična . . . Položaj je bil neznošen, vsekako bi morala kaj reči . . . Slednjič mi samo to le pride na misel: Oprostite, gospod stot-

nik, kako pa se zove konj? Jupiter, milostiva gospodična. Hvala vam, gospod stotnik. In odšel je s svojim lovcem, sedlo za dame nosečim na ramah. Jaz sem stala tu, tresoč se po vseh udih! Kakšen dan! o kakšen dan!“

„Ali si pri konci?“

„Da! jaz mislim, da je za jeden dan dovolj. Toda stoj! tu je še nekaj o petku 6. junija: Po obedu se je seveda govorilo o konji in papa je rekel, da pojde stoprav jutri s popoludanskim vlakom v Pariz, da prej z gospodom de Léonellom sklene kupčijo. Kar služabnik naznani polkovnika . . . In zdaj se je seveda iz nova govorilo o konji, o pohodu, katerega misli papa jutri storiti in kateri mu je zaradi drugih opravil malo nepriličen. Nič ne skrbite, pravi polkovnik, jaz bodem uredil to reč, saj vsak dan vidim gospoda de Léonella. Kar ceno zadeva, vem, da znaša 1900 frankov. Stotnik seveda noče delati kupčije, vedoč, da vas jaz poznam in z ozirom na svojega polkovnika hotel vam je storiti uslugo. Sicer, če vam je kaj ležeče na tem, ga prav lahko v osmih ali štirinajstih dneh povabite k obedu, da se mu izkažete uljudnega. Brž-

kone povabila ne bode vsprejel, ker se boji ljudij; to vam je pravi domosed, dela pa pridno. Tako je bilo zdaj dogovorjeno. Ali res ne bode vsprejel povabila? menim, da ga pač bo . . .“

„Da, in res ga je vsprejel! Čuj, Ivanka, kaj moj zapisnik o tem pravi. V saboto 7. junija. O polu devetih vrnili smo se od vaj. Na dvorišči v vojašnici stopi polkovnik k meni ter se mi zahvali za ugodljivost. On seveda misli, da sem zaradi njega tako storil. S par besedami dogovorila sva se o ceni, potem pa on pristavi: Bržkone vas v štirinajstih dneh povabijo k obedu, a ne jezite se, jaz sem vse spretno napeljal, da lahko odrečete. Dal sem razumeti, da ste nekak plašljivec, dejal bi domosed. Ali, gospod polkovnik . . . Kaj? ni li to čista resnica? Saj se odrečete sploh vsakemu povabilu. A tega bi morebiti ne zavrgel, gospod polkovnik. Le poglej! sem se li motil? Seveda, konja ki je najmenj 3000 frankov vreden, prodali ste pod nič in prej ste često rekli, da bi ga nikakor ne hoteli prodati. To se mi vender zdi čudno . . . Hm! hm! mala plavolaska ima presneto lepe oči. No, da! Gospod polkovnik, zakaj bi ne priznal, da mi je

zelo všeč. To mi je nekako ušlo . . . a o njej govoriti, je tudi nekaj — da bi samo Picota imel za svojega zaupnika, to je bilo prehudo! Na to je bil polkovnik poklican k sabotnemu raportu. Jaz sem malo nevšečen ostal sam. Naš polkovnik je dober človek, a prava klepetulja, kmalu bode moja skrivnost skrivnost celega polka. — Kaj pa si ti imela povedati 7. julija?*

„Oh, mnogo ni, prijatelj moj, a poslušaj: Danes sem zopet na Jupitru jahala na izprehod, zmirom jednako se ga veselim. On se iz zgolj zamolčljivosti, o tem sem uverjena, nikjer ne pokaže. Zvečer po obedu naznanil se je polkovnik, mama se je nekako zapačila, kakor bi hotela reči: Kaj? že zopet vojak? Polkovnik je povedal, da se je o Jupitru sporazumel s stotnikom in da stane 1900 frankov. Potem pa je razgovor tako zasukal in napeljal, da mu je papa moral reči, naj bi na vrtu pokadila vsak jedno smodko. Četrť ure preteče, mama postane nepotrpežljiva ter mi pravi: O čem se neki polkovnik razgovarja s tvojim papanom? Gotovo se prehladi, ker je razoglav, saj klobuk mu nesi in skrbi, da se gospoda vrneti . . . Da mama! . . .

Prišedši na vrt slišala sem polkovnika govorečega: Da, biser je, pravi biser, o tem bodite uverjeni . . . potem pa: Pst! pazite! in naglo sta gospoda premenila razgovor. Polkovnik in papa šla sta zopet v salon, a kmalu na to se je polkovnik poslovil. Papa je bil vidno uglobljen v misli. Ko sem ob najstih hotela iti spat ter mu voščila lahko noč, prijel me je trdno za obe roki ter rekel: Kaj pa, ali si s konjem konjiškega stotnika zadovoljna? Jaz naglo odgovorim: O! in še kako! Skoro se mi zdi, da sem to rekla pregoreče, prenaglo, prestrastno; vedno se bojim, da bi se ne ovadila. Govoreča o svojem konji, vedno mislim, da govorim o njem. Toda biser, kdo je pač ta biser? On ali jaz? No, pa ti dalje beri, Roger, prosim!

„Prav rad! V nedeljo 8. junija. Danes sem dobil naslednje pismo od sestre, katerej sem vse zaupal: Zadnja dva dneva napravila sem kakih štirideset pohodov. Povsod sem tako napeljala, da sem lahko pristavila mali stavek: Poznate li morebiti neko obitelj Lablinièrevo? Dobila sem pet ali šest odgovorov, vsi so bili ugodni. Izborni ljudje, sila mnogo denarja, kar ni ravno napaka, a denarja,

dobljenega po pravici. O mladem dekletu le jeden glas: Ona je angelj! Torej dalje, gospod konjiški stotnik, ako res kaj mislite! Mene jako veseli! Tako je pisala moja sestra. Ob šestih je prišlo pismo od očeta, vabeče me, da bi prihodnjo sredo 11. junija prišel k obedu. Polkovnik mi je bil rekel: v kakih štirinajstih dneh. Ali moram takoj odgovoriti? Ne, boljše je, če to storim še le jutri. No, m'amie!“

„Da — da! V nedeljo 8. junija. Davi ob osmih šla sem doli; pismonosec je bil ravno odšel, in v predsobi je na ploščeku ležal kup pisem. Je li kateri med njimi zame? Ne, a tu vidim jednega na babico, kupčijsko pismo z velikim rudečim pečatom z napisom: République Française, Ministère de la Guerré. Kaj, ko bi bila morebiti moja usoda v tem pismu; uverjena sem, da babica pozveduje, prav gotovo pozveduje! . . . Služabnik pride, jaz kakor tatica odletim. Pri obedu je papa dejal nekako tako-le: Mladi konjiški stotnik je bil v istini jako ljubezniv, zato sem ga tudi za prihodnjo sredo povabil k obedu. Za prihodnjo sredo! vsklikne mama. Za božjo voljo, čemu tako hitiš? Ti preveč

pogosto vabiš vojake! Res, da zoper tega še nič nimam, ker je videti jako olikan, a pokazal bode drugim pot. Jaz sem se smijala sama pri sebi. No! ljubček, tvoja nedelja! Kaj pravi?“

„Moja nedelja — nič; kdo bode v nedeljo pisal! A tu — poslušaj o ponedeljku 9. junija. Ves slaboglav sem že; davi sem celo uro osem majhnih vrstic spravljal na papir, hotoč vsprejeti povabilo k obedu pri njenem očetu. Desetkrat, dvajsetkrat sem pričel od kraja, a jedva je bil list oddan, pride mi na um, da sem v tistih osmih nesrečnih vrstah dvakrat ponovil besedo veselje. Ali ste takrat kaj opazili, ljubica!“

„O seveda! jaz precej! Le mojo knjigo poslušaj o tem! V ponedeljek 9. junija. Vsprejel je povabilo! Po zajutreku skušala sem se polastiti njegovega pisma . . . Kako je elegantno, dasiravno priprosto! Prepisala sem si je! Glasi se od črke do črke tako-le: Velečislani gospod! Vaše dobrotno povabilo sem resnično prejel. Vsprejemem je za prihodnjo sredo, 11. julija, z največjim veseljem in prisrčno hvalo. Z velikim veseljem sem zvedel, da je Vaša gospodična hči s konjem zado-

voljna. Vsprejmite velečislani gospod, zagotavljanje mojega spoštovanja, s katerim imam čast itd. Prepričana sem, da je z namero dvakrat rabil besedo veselje, zdelo se mu je, da bodem jaz čitala pismo . . . Hotel je baš to besedo poudariti.“

„Ha, ha, ha! To je izvrstno! Zdaj pa poslušaj moj koledar od torika 10. junija: Jutri bodem obedoval pri njej! Kaj ne da, jako lakonično?“

„Nikakor ne! Jaz tudi nemam družega, kakor: V torek, 10. junija. Jutri bode tukaj obedoval. Zdaj sva pa pri važnem dnevu obeda. O obedu moraš ti prvi pripovedovati!“

„Veš kaj, Ivanka moja? . . . Za danes hočeva pri tem ostati . . . le na uro pogledaj, ali veš, koliko je?“

„O Bog! Polnoči je proč!“

„Glej, to je dober uzrok, da danes nehava, jedini pa ni. Jaz menim, da bodo odslej naju poročila grozno jednolična, v njih bode govorjenje vedno le o ljubezni in zopet o ljubezni! Naju male notice gotovo ne zadržujejo družega, vsaj moje ne.“

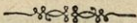
„Moje tudi ne!“

„O ljubezni, kakeršno vsak pozna, o ljubezni z dovoljenjem, videti se, o ljubezni s svobodo, razgovarjati se. Res! Odkar mi je bilo dovoljeno, gledati te od blizu, ni bila velika zasluga, spoznati te za tako, kakeršna si v resnici, namreč za najmičnejšo, najljubšo ženo na svetu. No! lepa zasluga, da sem te vsled tega ljubil! Veš li, kaj je tako redko, tako dražestno pri najinem malem romanu — to je začetek. Ljubila sva se, dejal bi, po nagonu, o prvem pogledu, iz daljave, ne da bi nama trebalo govoriti ali poznati se. Kar mene zadeva, čital sem pri tistej priči skozi tvoje oči v tvojem srci. Od takrat, od 11. junija, od dne prvega obeda, pa do 17. avgusta, najinega poročnega dne, menjala sva sila mnogo besed, povedala sva si sladkih in prisrčnih rečij, a gotovo nikdar, Ivanka moja, ne, nikdar se nesva razgovarjala nežneje, strastneje nego li takrat v hlevu pred Jupitrom in Picotom. Jaz sem bil tisti dan tako pretresen, tako premagan, da sem dejal sam v sebi, da mi je usoda za zmirom odločena. Odšel sem z vašega dvorišča s trdnim prepričanjem, da, da moraš postati moja in da si bodem vse življenje le prizadeval, osrečevati

te . . . V kratkem bosta pretekli dve leti . . . Ali se mi je doslej posrečilo, angelj moj?"

„Da — da, ljubi moj! Zelo — zelo sem srečna!“ —

Dolg goreč objem sledil je tem od solza veselja na pol odušenim besedam, in za ta pot nesta več čitala v svojem — dnevniku.

Tri slike.

Ruski spisal I. S. Turgenjev.
Prevel Osamélec.

Posebni natis iz „Slovenskega Naróda“.

„Sosedstvo“ je jedna izmedj važnejših neprijetnostij vaškega življenja. Poznal sem nekega vologodskega pomeščika, ki je o vsakem priličnem slučaju ponavljal te le besede: „slava Bogu, jaz nemam sosedov“ — in priznavam, da nesem mogel, ka bi ne bil zavidal tega srečnega umrjočega. Moja vasico nahaja se v neki obljudenejši guberniji Rusije. Okrožuje me velika množica sosedov, začeni z dobromiselnimi in poštenimi pomeščiki, oblečenimi v ohlapne frake in še ohlapnejše telovnike, — in končavši s pooblaščenimi postopači, nosečimi surke z dolgimi rokavi in tako imenovanim „fnskim“ vozlom za vratom. V številu vseh teh dvorjanov našel sem slučajno sicer nekega jako ljubeznivega mladeniča: služil je poprej pri vojaki, potem šel je na odpust ter se naselil na vekov veke v vasi. Po njegovem pripovedovanji služil je dve leti v P—skem polku; jaz pa v resnici ne razumem, kako je mogel ta človek prenašati kako obvezanost ne le dve leti, temveč le v teku dveh dnij. Rojen bil

je „za mirno žizem, za tihoto vaško“, to je za leno, brezskrbno životarenje, ki ni, omenim mimogrede, brez nobenih velikih in neizcrpnih razkošij. Živel je jako izvrstno: ne meneč se ni malo za gospodarstvo, prožil je na leto méroma deset tisoč rubljev, najel si je vrlega kuharja (moj prijatelj je rad dobro jedel); tudi si je naročal iz Moskve novejše francoske knjige in žurnale. Ruski čital je le samo izvestja svojega oskrbnika in to z veliko silo. Zjutraj (če ni šel na lov) do večerje in pri večerji ni slekel spalne suknje; prebiral je kake gospodarstvene risarije, ali je šel v konjušno, ali na pod, ter se šalil z babami, ki so pri njem mahale s cepci, da je bilo joj. Po večerji napravil se je moj prijatelj jako skrbno pred zrkalom in šel h kakemu sosedu, obdarjenemu z dvema ali tremi lepimi hčerkami; brezskrbno in miroljubno vlačil se je za jedno iz njih, igral se z njimi slepe miši, vračal se domov precej pozno in takoj zaspaval v izvrstno spanje. Dolgočasiti se ni mogel, ker se ni nikedar udajal popolnemu brezdelstvu; izbiral pa si tudi ni posla, in kakor otrok veselil se je malenkostij. Na drugi strani ni čutil posebne privezanosti k živ-

ljenju in zgodilo se je, da je sledeč volka ali lisico, podil konja preko takih prepadov, da še sedaj ne morem razumeti, kako da si ni stokrat zlomil vratu. Pripadal jo oni vrsti ljudij, ki vzbujajo v nas misel, da ne znajo sami sebe ceniti, da se pod njihovim zunanjim ravnodušjem skrivajo silne in velike strasti; nasmejal bi se vam v obraz, ako bi mogel uganiti, da tako o njem mislite; in priznati moram, da sam mislim, če se je tudi nahajalo v mojem prijatelji za mladih let kako, makari nejasno a silno stremljenje do tega, kar se jako milo naziva „nekaj višega“, da se je to stremljenje predavnim časom v njem umirilo in zamastilo. Bil je precej tolst ter se veselil izvrstnega zdravja. V našem veku človeku ni možno, da bi ne ljubil ljudij, ki malo premišljajo o samih sebi, ker so nenavadno redki . . . moj prijatelj pa jedva ni pozabil svoje osebe. Sicer pa se mi zdi, da že malo mnogo govorim o njem — in moje blebetanje je tem neumestnejše, ker on ni predmet moje povesti. Zvali so ga Peter Feodorovič.

Nekega jesenskega dne sešlo se nas je pet pooblaščenih lovcev pri Petru Feodoroviču. Vse

jutro proveli smo na prostem, ubili dva volka in mnogo zajcev ter se vrnili domov v onem vneto-prijetnem razpoloženji duba, ki ovlada slednjega poštenega človeka po srečnem lovu. Mračilo se je.

Ne vem, čemu so moji tovariši umolknili; jaz pa utihnil sem vsled tega, ker so se moje oči ustavile nepričakovano na treh zaprašenih slikah v črnih, lesenih okvirih. Barve so so že odrgnile in tu pa tam zakrivile, a lica razločiti so se še mogla. Na srednji sliki vobražena je bila mlada ženska v belem krili z zobčastimi robovi, z visoko pričésko iz osem-desetih let. Na njenej desni, na popolnoma črnem dnu videlo se je okroglo in tolsto obličje dobrega ruskega pomeščika petindvajsetih let z nizkim in širokim čelom, topim nosom in prostodušnim nasmehom. Francoska napudrana lasulja se ni nikakor prilegala izrazu njegovega slovanskega obličja. Slikar naslikal ga je v kaftanu rudeče barve z velikimi gumbi, v roki držal je neki nenavadni cvet. Na tretjej sliki, kojo je risala druga izkušenejša roka, bil je upodobljen tridesetleten človek v zeleni uniformi izza časov Katarine, z rudečim zavratnikom v beli suknji, s tenkim, batistnim ovratnikom. Z

jedno roko opiral se je ob palico z zlato glavo, drugo utaknil je za suknjo. Njegov teman in suh obraz izraževal je drzko ošabnost. Tanke, dolge obrvi so se skoro zraščale nad očmi, črnimi kakor smola; na bledih, jedva vidnih ustnih igral je nedober smehljaj.

— Kaj ste se vi tako zagledali v te obraze? vprašal me je Peter Fedorovič.

— Tako! odgovoril sem, ozrši se nanj.

— Ali hočete slišati celo povest o teh treh osobah?

— Storite to ljubav! odgovorili smo vsi v jeden glas.

Peter Fedorovič je ustal, vzel svečo, vzdignil jo k slikam ter začel z glasom človeka, razkazujočega divje zveri: „Gospoda! ta dama je — rejenka mojega rodnega pradedca, Olga Ivanovna N. N. imenovana Lučinova, umrša pred štiridesetimi leti kot devica. Ta gospod — kazoč na sliko moža v uniformi — „je gvardejski seržant Vasilij Ivanovič Lučinov, preminivši z voljo božjo v letu tisoč sedemsto devetdesetem; ta gospod pa, s kojim nemam časti biti v sorodu, je neki Pavel Afanasjevič Ro-

gačev, ki ni, kolikor jaz vem, nikdar služil. Blagovolite pogledati luknjo, ki se nahaja na njegovih prsih, ravno tam, kder je srce. Ta luknja je, kakor vidite, pravilna, trivogelna, gotovo ni mogla biti slučajno narejena . . . Zdaj, nadaljeval je z navadnim svojim glasom, izvolite se vsesti, oborožite se s potrpljenjem ter poslušajte!“

„Gospoda!“ začel je — „jaz sem potomec precej starega rodu. Ne ponašam se s svojim rojstvom, ker so bili moji predniki vsi strašni zapravljivci. Sicer se to očitiranje ne tiče mojega pradeda Ivana Andrejeviča Lučinova — nasprotno: slul je za človeka nenavadno varčnega in celo skopega — vsaj v poslednjih letih njegovega življenja. Preživel je svojo mladost v Peterburgu in je bil priča carstvovanja Elizabete. V Peterburgu se je oženil ter vzgojil s svojo ženo in mojo prababico štiri otroke — tri sinove Vasilija, Ivana in Pavla (mojega rodnega deda), in jedno hčer Natalijo. Vrhu tega vsprjel je Ivan Andrejevič v svojo družino hčer nekega popolnem oddaljenega sorodnika, okroglo brezimno siroto — Olgo Ivanovno, o kojej sem vam že govoril. Podložniki mojega deda so gotovo vedeli

za bivanje njegovo, ker so mu pošiljali, (kedar ni bilo posebne nesreče) jako neznamenit obrok — a v obraz ga niso nikedar videli. Selo Lučinovka, oropano zreti v obraz svojega gospoda, je procvitalo, ko se je najedenkrat nekega krasnega jutra pripeljala nerodna stara kočija v vas, ter se ustavila pred hišo staroste. Kmetje, vznemirjeni vsled takega nenavadnega dogodka, prihiteli so, ter videli svojega gospoda, gospo in vse njijine otroke, izvzemši najstarejega, Vasilija, ki je ostal v Peterburgu. Od tega znamenitega dne do svoje smrti ni šel Ivan Andrejevič iz Lučinovke. Postavil si je hišo, — ravno to, v kateri imam sedaj jaz čast govoriti z Vami; sezidal je tudi cerkev ter jel živeti kot pomeščik. Ivan Andrejevič je bil človek ogromne rasti, suh, molčeč in jako počasen v vsem svojem kretanji; nikdar ni nosil spalne suknje in nihče razen njegovega strežaja ga ni videl ne napudranega. Ivan Andrejevič hodil je navadno prekrižavši roki na hrbtu počasi, pri vsakem koraku majaje z glavo. Vsak dan sprehajal se je po dolgem, lipovem drevoredu, katerega je bil sam lastnoročno, zasadil in pred smrtjo užival je veselje, da se je okoriščal s senco teh lip.

Ivan Andrejevič je bil strašno redkobeseden, kot dokaz njegove molčljivosti naj služi ta znamenita resnica, da v teku dvajsetih let ni rekel ni jedne besede svojej soprogi Ani Pavlovni. V obče so bili njegovi odnošaji nasproti Ani Pavlovni jako čudni. — Ona je vodila vse domače gospodarstvo, pri večerji sedela je vselej poleg svojega moža — brezobzirno kaznoval bi bil on človeka, ki bi se bil osmelil ter jej rekel nespoštljivo besedo — vender sam ni nikedar z njo govoril; ni se dotaknil njene roke. Ana Pavlovna je bila boječa, bleda, mrtva ženska; vsak dan molila je kleče v cerkvi in nikedar se ni nasmejala. Pravijo, da sta poprej, t. j. preden sta prišla v vas, skladneje živela; govorili so tudi, da je Ana Pavlovna prelomila svojo zakonsko dolžnost, da je mož zvedel o njenem prestopku . . . Naj bo to že kakorkoli, a Ivan Andrejevič pomiril se ni z njo niti na smrtni postelji. O priliki njegove zadnje bolezni se ni premaknila od njega, on pa, kakor je bilo videti, ni se zmenil zanjo. Neko noč sedela je Ana Pavlovna v spalnici Ivana Andrejeviča; on ni mogel zaspati — luč gorela je pred podobo; sluga mojega deda,

Judič, o kojem vam bom pozneje omenil dvoje besed, šel je iz sobe. Ana Pavlovna je ustala, šla preko sobe ter ihteč pala na koleni pred moževo posteljo, hotela je nekaj reči — stegnila je roki . . . Ivan Andrejevič pogledal jo je — in s slabim glasom, a trdo zakričal je: „fant!“ Sluga je ustopil, Ana Pavlovna je hitro ustala ter omahuje se vrnila na svoje mesto.

Otroci Ivana Andrejeviča so se ga nenavadno bali. Odrasli so v vasi in bili priče, kako čudno se je obnašal Ivan Andrejevič nasproti svoji ženi. Vsi so strastno ljubili Ano Pavlovno, a pokazati neso smeli svoje ljubavi. Ona sama se jih je nekako ogibala . . . Vi gospoda, pomnite mojega deda, do svoje smrti je vedno hodil po prstih in šepetaje govoril . . . to je navada! Moj ded in njegov brat Ivan Ivanovič sta bila navadna, dobra, tiha in otožna človeka; moja grand tante Natalija omožila se je, kakor veste, z nekim surovim in neumnim človekom ter gojila zanj do smrti tiho, jednakostrastno, ovčjo ljubezen — tak pa ni bil njihov brat Vasilij. Menim, ka sem vam povedal, da ga je Ivan Andrejevič ostavil v Peterburgu. Takrat bil je dvanajst let

star. Oče izročil ga je skrbi nekega oddaljenega sorodnika, ne več mladega, neoženjenega človeka, strašnega volterijanca.

Ko je dorasel, stopil je Vasilij v službo. Ni bil visoke rasti, a lepo složen in nenavadno okreten; krasno govoril je francoski ter se ponašal, kako ume boriti se z meči. Smatrali so ga za jednega izmej odličnih mladeničev v začetku carstvanja Katarine. Moj oče mi je često pripovedoval, da ni poznal nobene starke, ki bi ne bila omenila brez srčne radosti Vasilja Ivanoviča Lučinova. Mislite si človeka z nenavadno trdno voljo, strastnega in premišljenega, potrpežljivega in smelega, nepri- merno prikritega in — po besedah njegovih vrstnikov — očarujoče — bajno ljubeznivega. Poznal ni niti vesti, niti dobrote, niti pravičnosti, dasi ga nihče ni mogel imenovati odločno — hudobnega človeka. Bil je samoljuben — a znal je skrivati svoje samoljubje, in strastno je ljubil neodvisnost. Kadar je Vasilij Ivanovič smehljaje ljubeznivo zamežikal z očmi, kadar je hotel koga očarati, pravijo, je bilo nemožno se mu protiviti — in celo ljudje, ki so bili prepričani o suhoti in hladnoti njegove

duše, podajali so se večkrat uplivu njegove očarujoče mogočnosti. Iskreno služil je samemu sebi ter prisilil druge, da so služili za njegovo dobro, in vselej je v vsem uspeval, ker ni nikedar delal brez razuma, ni se sramoval priliznjenosti kot sredstva in se je znal prilizovati.

Deset let potem, ko se je bil Ivan Andrejevič naselil v vasi, prišel je za štiri mesece v Lučinovko kot svitel gvardijski častnik — in v tem časi dognal je do tega, da je zmešal glavo resnemu starcu, očetu svojemu. Čudno! Ivan Andrejevič poslušal je radostno pripovedke svojega sina o nekajih njegovih zmaga h. Njegovi bratje molčali so pred njim ter ga občudovali kot kako višje bitje. Da, jedva da ga ni celo sama Ana Pavlovna bolj oblubi'a od vseh drugih otrok, ki so jej bili tako strastno, tako iskreno udani . . .

Vasilij Ivanovič prišel je v vas prvič radi tega, da bi zopet videl svoje sorodnike; drugič pa tudi radi tega, da bi čim več novcev dobil od očeta. V Peterburgu živel je šumno in javno ter napravil mnogo dolgov. Ni mu bilo lahko uravnati se s skopostjo roditelja, dasi mu je dal Ivan Andrejevič o

Jednem njegovem prihodu gotovo ogromno več novcev, kakor vsem drugim svojim sinovom v teku dvajsetih let, koje so preživeli v rodini hiši, a Vasilij ravnal se je po znanem ruskem pravilu: „jemlji in jemlji!“ Ivan Andrejevič je imel slugo z imenom Judič, ki je bil ravno tako visok, suh in molčeč človek kakor njegov gospodar. Govoré, da je bil ta Judič deloma kriv čudnega obnašanja Ivana Andrejeviča napram Ani Pavlovni; pravijo, da je on odkril pregrešno zvezo moje prababice z nekim boljšim prijateljem mojega pradeda. Gotovo se je Judič globoko pokesal svoje neumestne ljubosumnosti, ker bi si bilo težko misliti boljšega človeka. Njegov spomin je do tega trenutka svet vsem mojim dvorovim. Judič užival je neomejeno zaupanje mojega pradeda. Tisti čas imeli so pomeščiki denar, a niso ga dajali hraniti v hranilnice temveč hranili so ga sami v zabojih, v miznicah itd. Ivan Andrejevič zapiral je vse svoje novce v velik, okovan zaboj, kojega je imel pri sebi pod vzglavjem. Ključ do tega zaboja oddal je Judiču. Vsak večer, preden je šel spat, ukazal je Ivan Andrejevič, da je odprl v njegovi navzočnosti zaboj in potrkal je s palčico po

vrsti po vseh trdo nabasanih vrečicah, a v sobotih je z Judičem razvezaval vrečice in skrbno prešteval novce. Vasilij zvedel je o vseh teh okolščinah in vsplamtela je v njem želja, da vznemiri omenjeni zabojček. V teku petih ali šestih dni omeščal je Judiča, to je privel je ubogega starca do tega, da je mislil — kakor govoré — da mladi gospod nima duše. Pregovoril ga je na ta-le način: Vasilij hliknil se je skrbnega in mračnega, dolgo ni hotel odgovarjati na vprašanja Judičeva in slednjič dejal mu je, da je mnogo zaigral in da se bo končal — ako ne dobi od kake strani novcev. Judič je zaplakal, padel je pred njim na koleni, prosil ga, naj misli na Boga in naj ne pogublja samega sebe. Vasilij zaprl se je ne rekoč ne besede v svojo sobo. Čez nekoliko časa čutil je, da se nekdo previdno plazi k njemu; odprl je vrata in zagledal na pragu Judiča, bledega, trepetajočega, s ključem v roci. Vasilij je takoj vse razumel. Sprva se je dolgo časa branil. Judič trdil je s solzami: „izvolite, gospod! vzemite!“ Konečno bil je Vasilij zadovoljen. Zgodilo se je to v ponedeljek. Vasiliju prišlo je na misel, da bi novce, koje je vzel iz vrečic zamenil z ubi-

timi črepinjami. Računil je na to, da se Ivan Andrejevič potrkujoč s palčico po vrečicah ne bo posebno zmenil za jedva opazno razliko glasú — do sobote upal je, da dobi novce ter jih zopet dene v vrečice. Kakor mislil, tako tudi storil. Oče v resnici ni ničesar opazil. A do sobote Vasilij ni dobil denarja; upal je, da bo za vzete novce obigral nekega bogatega soseda — a nasprotno je on sam vse zaigral. Mej tem prišla je sobota; prišla je vrsta tudi na vrečice napolnjene s črepinjami. Mislite si, gospoda, začudenje, nejevoljo Ivana Andrejeviča!

— Kaj to pomeni? zagrmel je.

Judič je molčal.

— Ali si ti ukral te novce?

— Nikakor ne.

— Torej je nekdo ključ od tebe vzel?

— Jaz nisem dal nikomur ključa.

— Nikomur? In če nikomur — tako si ti tat.

Priznaj!

— Jaz nisem tat, Ivan Andrejevič.

— Od kod pa so se vzele te črepinje, hudič

te vzemi! Torej ti me goljufaš? zadnjikrat ti rečem
— priznaj!

Judič povesel je glavo ter prekrižal roki na
hrbtu.

— Ej ljudje! zaklical je Ivan Andrejevič z
zamolklim glasom.

— Kaj? mene . . . kaznovati? zašepetal je
Judič.

— Da, tebe, v čem pa si ti boljši od drugih?
Ti tat! No, Judič! od tebe nisem pričakoval takega
sleparstva!

— Osivel sem v vaši službi, Ivan Andrejevič,
spregovoril jo Judič s silo.

— Kaj so meni mari tvoji sivi lasje! Hudič
naj te vzame s tvojo službo.

Ljudje so ustopili.

— Primate ga, pa dobro!

Ivanu Andrejeviču so ustne pobledele in za-
trepetale. Hodil je po sobi kakor divja zver v ozki
kletki.

Ljudje se niso upali izpolniti njegove za-
povedi.

— No, kaj stojite, Kamovi otroci? Ali naj ga jaz sam zgrabim, ka-li?

Judič stopil je k dverim . . .

— Stojte! zakričal je Ivan Andrejevič. — Judič, zadnjikrat ti rečem, prosim te, Judič, priznaj!

— Ne morem! zastokal je Judič.

— Torej ga zgrabite, starega priliznjenca . . . Usmrtite ga! Na mojo glavo! zakričal je razlučeni starec.

Najedenkrat so se odprla vrata in Vasilij je ustopil. Bil je malone še bledejši nego oče, roki sta se tresli, vrhna ustnica se je privzdignila ter odkrila vrsto belih in ravnih zob.

— Jaz sem kriv, dejal je s tihim a trdim glasom. — Jaz vzel sem te novce!

Ljudje so obstali.

— Ti! Kaj? ti Vaska! brez dovoljenja Judičevega?

— Ne! dejal je Judič: — z mojim soglasjem. Jaz sam dal sem ključ Vasiliju Ivanoviču. Dragi Vasilij Ivanovič, čemu ste se izvolili vznemirjati?

— Torej lej, kdo je tat! zakričal je Ivan Andrejevič. — Hvala Vasilij, hvala! Tebe, Judič,

vender vsejedno ne pomilujem. Čemu mi nisi takoj vsega priznal? Ej, vi? Kaj ste začeli? ali že ne priznavate moje oblasti? S taboj pa se pomirjam, golobček! pribavil je, obrnivši se k Vasiliju.

Ljudje so zopet zgrabili Judiča.

— Ne trgajte ga! zašepetal je Vasilij mej zobmi. — Služabniki ga niso poslušali. — Nazaj! zakričal je ter se zagnal mej nje . . . Umaknili so se.

— A! punt! zastokal je Ivan Andrejevič ter privzdignivši palico, šel nad sina.

Vasilij je odskočil, zgrabil za mečev držaj, ter ga izvlekel do polovice. Vsi so zatrepetali. Ana Pavlovna, kojo je privabil nemir, prikazala se je preplašena, bleda mej dvermi.

Obraz Ivana Andrejeviča se je strašno spremenil. Omahnil je, povetil palico in težko se spustil na stol zakrivši obličje z obema rokama. Nihče se ni premaknil, vsi so stali kot zakopani, ne izvzemši niti Vasilija. Krčevito stiskal je jekleni mečevi ročaj, njegove oči blestele so v mrkem zlobnem bleski . . .

— Idite vsi . . . vsi vèn, rekel je s tihim glasom Ivan Andrejevič né odloživši rok od obraza.

Vsa tolpa je odšla. Vasilij ustavil se je na pragu, potem je najedenkrat stresel z glavo, objel Judiča, poljubil materi roko . . . in čez dve uri ga že ni bilo v vasi. Odšel je v Peterburg.

Na večer tistega dne sedel je Judič na pragu poselske sobe. Ljudje so ga obkročili, obžalovali ga vroče in trpko govorili o gospodarji.

— Dosti, otroci, dejal jim je konečno: — dosti . . . čemu ga karate? saj on sam, naš očka, obžaluje svojo nepremišljenost . . .

Po tem dogodku Vasilij ni več videl svojega roditelja. Ivan Andrejevič umrl je brez njega, in umrl je gotovo s takim nemirom v srci, s kakeršnim naj bi Bog nikogar izmej nas ne skušal . . . Vasilij Ivanovič je mej tem napravljajal izlete, veselil se po svojem ter sejal denar. Kako je dobival te novce, ne morem natanko povedati. Najel si je bil služabnika Francoza, okretnega in prekanjenega mladiča, nekega Brusjé-a. Ta človek udal se mu je strastno ter mu pomagal v vseh njegovih mnogobrojnih pustolovinah. Ne namerujem vam pripovedovati vseh podrobnostij, vseh nerodnostij mojega grand' oncle-a; odlikoval se je s tako neomejeno

smelostjo, s tako kačjo zvitostjo, s tako nedosežno hladnokrvnostjo s takim okretnim in tankim umom, da razumejem v istini neomejeno oblast tega brezpravnega človeka nad blagimi dušami samimi . . .

Kmalu po očetovi smrti je Ivana Vasiljeviča ne glede na njegovo moč pozval neki razžaljen mož na dvoboj. Ivan Vasiljevič se je bil težko ranil svojega sopernika in bil prisiljen odpotovati iz stolice; ukazali so, da mora živeti v svojem pomestju, ne da bi ga ostavil. Vasilij Ivanovič štel je 30 let. Lahko si mislite, gospoda, s kakimi občutki je ta človek, vajen bleščečega življenja v stolici, potoval v domovje. Pravijo, da je mej potjo mnogokrat stopal iz kubitke, metal se v sneg in jokal. Nikdo v Lučinovki ni spoznal prejšnjega veselega, ljubeznivega Vasilija Ivanoviča. Govoril ni z nikomer, od jutra do večera bil je na lovu, z vidno nestrpljivostjo je prenašal boječo ljubeznivost svoje matere in brez usmiljenja zasmehoval je brata in njuni ženi (onadva sta se bila že oba oženila) . . .

Do sedaj, mislim, vam še ničesar nijsem omenil o Olgi Ivanovni. Kot dojenka pripeljali so jo v Lučinovko; jedva da ni umrla na poti. Olga Iva-

novna vzgojena je bila, kakor se pravi, v strahu božjem in roditeljskem . . . treba je vedeti, da sta Ivan Andrejevič in Ana Pavlovna — oba ravnala z njo kot s hčerjo. A v njej skrivala se je iskra onega ognja, ki je tako jarko plamtel v duši Vasilija Ivanoviča. Mej tem ko si drugi otroci Ivana Andrejeviča niso upali razmišljati o uzrokih čudnega, molčečega razdora mej njihovima roditeljema — vznemirjai in mučil je Olgo v ranih letih položaj Ane Pavlovne. Podobno Vasiliju ljubila je neodvisnost; vsak pritisk jo je mučil. Z vso silo duše oklenila se je svoje dobrotnice; starca Lučinova je sovražila in večkrat je sedeč za mizo, upirala vanj tako mračne poglede, da se je celo človek, ki je prinašal jedi na mizo, zbal. Ivan Andrejevič nij opazil vseh teh pogledov, ker se v obče ni posebno zanimal za svojo družino.

Sprva skušala je Ana Pavlovna iztrebiti iz nje to sovraštvo — a nekatera smela vprašanja Olgina zaprla so jej popolnem sapo. Otroci Ivana Andrejeviča obožavali so Olgo, starka pa jo je tudi ljubila, dasi s precej hladno ljubeznijo.

Dolgo gorjé zamorilo je v tej bédni ženski

slednjo veselost, slednje silno čuvstvo; nič tako jasno ne dokazuje očarujoče ljubeznivosti Vasilija, kakor to, da je privel svojo mater do tega, da ga je goreče ljubila. Izlivi otročje nežnosti niso bili v duhu tistega časa, — in zato nij čudno, da Olga ni smela kazati svoje udanosti, dasi je vselej s po sebnostjo poljubljala roko Ane Pavlovne na večer o slovesi. Čitati in pisati je jedva umela. Dvajset let potem začele so ruske devojke čitati romane kakor dogodke markiza Glagolja, Fanfana in Lolote, Alekseja ali hiše v gozdi; — začele so se učiti sekirice in peti pesni v rodi sledeče, nek-
daj jako znane:

„Ah, možje na sveti

kot muhe k nam leté“ itd.

a v sedemdesetih letih (Olga Ivanovna rodila se je l. 1757.) niso imele naše vaške krasotice pojma o vseh teh izobraževanjih. Težko nam je sedaj misliti rusko gospodično onega veka; res je, sklepati moramo po naših babicah o stopnji omike, na kojej se stale dvorjanke o času Katarine; a kako naj razlikujemo to, kar se jih je polagoma prijelo v

teku njihovega dolgega življenja, od tega, kar so bile v mladosti?

Olga Ivanovna govorila je nekoliko francoski — a s silnim ruskim izgovorom: v njenih časih še niso ničesar vedeli o izseljencih. Skratka, poleg vseh svojih prednostij bila je ona vendar le prava divja čina — in žalibože, v prostoti svojega srca je z lastnimi rokami večkrat kaznovala kako nesrečno hišino.

Nekoliko pred prihodom Vasilija Ivanoviča zaročili so Olgo Ivanovno s sosedom — Pavlom Afanasjevičem Rogačevim, dobrim in čestnim človekom. Priroda pozabila mu je podeliti žolča. Lastni ljudje ga niso poslušali, šli so včasih vsi od prvega do poslednjega in ostavili ubogega Rogačeva brez večerje . . . a nič ni moglo vskaliti tišine njegove duše. Že iz otročjih let odlikoval se je z debelostjo in neukretnostjo, služil ni nikdar, hodil je rad v cerkev in pel na koru. Poglejte, gospoda, ta dobri, okrogli obraz; ozrite se v ta tihi, svetli nasmeh . . . ni-li res, vi sami postajate veseli? Njegov oče je včasih šel v Lučinovko in o praznikih privel s seboj Pavlušo, kojega so mali Lučinovi vedno mučili. Pavluša

je zrastel, začel je sam hoditi k Ivanu Andrejeviču, zaljubil se v Olgo Ivanovno ter jej ponudil roko in srce — ne ravno njej, temveč njenima dobrotnikoma. Dobrotnika sta pritrčila. Da bi Olgo Ivanovno vprašala, če ji Rogačev ugaja, jima še na misel ni prišlo. Tisti čas, kakor pravi moja babica — „niso poznali takih nepotrebnosti.“ — Sicer pa se je Olga Ivanovna kmalu privadila svojega ženina; nemogoče bi bilo ne okleniti se tega krotkega, ponižnega bitja. Uzgoje Rogačev ni užil nobene; francoski znal je rêči le: „bon jour“ — in na skrivnem se mu je celo ta beseda zdela neprilichna. A neki šaljivec ga je še naučil to-le pesen, češ, da je francoska: „Sonečka, Sonečka! que vous le vous de mois — jaz vas obožavam — mais j'ai n'ai peu pas“ . . . to pesen peval je vselej poluglasno, kedar se je čutil naudušenega. Tudi njegov oče bil je neopisno dober; vedno hodil je v dolgem nankovem surtuku, in kar bi mu rekli — vsemu je smehljaje prikimal. Od zaroke Pavla Afanasjeviča sta oba Rogačeva — oče in sin, imela strašno opravil; predelavala sta hišo, družno se pogovarjala z delavci, napajala jih z žganjem. Do zime nista mogla do-

končati vseh priprav; odložili so svatbo do bodoče jeseni; po zimi prišel je Vasilij Ivanovič. Predstavili so mu Rogačeva; vsrijel ga je hladno in nebrizno in pozneje ga je s svojim ošabnim vedenjem tako pripravil v zadrego, da je ubogi Rogačev trepetal tako kakor list, če ga je le videl, molčal in prisiljeno se smehljaj. Nekdaj ga je Vasilij malone popolnoma porazil — hoteč z njim staviti, da on, Rogačev, ne more nehati smejati se. Ubogi Pavel Afanasjevič je skoro zajokal vsled zadrege, a v istini! — smehljaj, neumen, posiljen smehljaj ni hotel zginiti z njegovega potnega lica! Vasilij pa se je leno igral s koncem svoje zavratne rute ter ga gledal že čez mejo zaničljivo. Tudi otec Pavla Afanasjeviča zvedel je o prihodu Vasilija, in čez nekoliko dnij — radi „večje važnosti“ — odpravil se je v Lučinovko z namenom: „pozdravit ljubeznivega gosta o prihodu v rodno Palestino.“ Afanasija Lukiča slavili so v vsej okolici radi njegovega krasnega govorjenja — t. j. ker je umel brez obotavljanja izgovoriti precej dolg in lepo spleten stavek z lahko primesjo knjižnih besedic. Za Boga! sedaj ni bil vreden svoje slave; bil je mnogo bolj

▼ zadregi nego njegov sin, Pavel Afanasjevič; zamrmrljal je nekaj popolnoma nerazumnega, in dasi žive dni ni pil žganja, izpil je tu „radi kontenanse“ čašico (dobil je Vasilija pri zajutrkju) — hotel je vsaj zastokati z neko samostojnostjo, a čuti ni bilo niti najmanjšega glasu. Ko je prišel domov, šepnil je Pavel Afanasjevič svojemu očetu: „No kaj je, očka?“ Afanasij Lukič odgovoril mu je nejevoljno tudi šepetaje: I, ne govori!“

Rogačeva jela sta redkeje zahajati v Lučinovko. Sicer pa ni Vasilij strašil samo njiju; v svojih bratih, v njunih ženah in tudi v sami Ani Pavlovni zbudil je skrbno, nevoljno neukretnost . . . jeli so se ga istinito izogibati; Vasilij je zapazil to, a na videz ni nameraval premeniti svojega občevanja z njimi — ko se je najedenkrat, v začetku pomladi pokazal zopet onega ljubeznivega, milega človeka, kakeršnega so prej poznali v njem.

Prvi izraz te nepričakovane premene bil je nenaden prihod Vasilija k Rogáčevim. Afanasiju Lukiču bilo je posebno tesno pri srci, ko je zagledal koleselej Lučinova, a njegov strah izginil je jako kmalu. Nikdar ni bil Vasilij ljubeznjivejši in vese-

lejši. Prijel je mladega Rogačeva pod pazduho, šel z njim gledat priprave, govoril je s tesarji, dajal jim svete, zasekaval sam zarez s sekiro, velel, da so mu pokazali žrebce Afanasija Lukiča, vodil jih je sam za vrv — in v obče pripravil je s svojo dobrosrčno ljubeznjivostjo uboga kmeta do tega, da sta ga oba večkrat objela. Tudi doma je Vasilij v nekolikih dneh kakor poprej zmešal vsem pamet: uvel je razne smešne igre; dobil je godcev; povabil sosede in sosedke; pripovedoval je starkam na smešen način mestne spletko; po malem postopal je za mladenkami; izmišljal si je nenavadna razveseljevanja, umetalni ogenj itd., s kratka oživil je vse. Otožni, mračni dom Lučinovih spremenil se je na jedenkrat v nekako šumno, blesteče, čarobno bivališče, o kojem je jela govoriti vsa okolica. — Tej nenadni premeni čudili so se mnogi, veselili se je vsi; čule so se razne govorice; zvedeni ljudje dejali so, da je Vasilija Ivanoviča doslej mučila kaka skrivna skrb, da se mu je predstavila možnost povrniti se v stolico . . . a do istinitega uzroka prerojenja Vasilija Ivanoviča ni prodrlihče.

Olga Ivanovna, gospoda, bila je jako lepa. — Sicer je njena krasota bolj obstajala v nenavadni nežnosti in svežosti telesa, v pokojni milini kretanja, — kakor v strogi pravilnosti posameznih potez. Priroda obdarila jo je z neko samostojnostjo; njena vzgoja, — rasla je kot sirota — razvila je v njej previdnost in trdnost. Olga ni pripadala številu tihih in zaspanih gospodičen; a jedno čuvstvo le dozorelo je v njej popolnem: sovraštvo do dobrotnika. Sicer mogle so tudi druge bolj ženske strasti vsplamteti v duši Olge Pavlovne z nenavadno, bolestno silo . . . a v njej ni bilo one ponosne hladnokrvnosti, one stisljive dušne kreposti, niti one samoljubne osredotočnosti, brez kojih vsaka strast jako hitro izgine. — Prvi pojavi takih polutvorečih, polutrpečih duš so včasih jako strmoglavi: a one slepe same sebe jako kmalu, posebno kadar pride do nepristranskega primerjanja priznanih pravil; bojé se nastopkov . . . Mej tem pa vam, gospoda, odkrito priznavam: na mene napravljajo ženske take vrste močnejši utis . . . (Pri teh besedah izpraznil je pripovedovalec kupico vode. — Neumnosti! neumnosti! mislil sem si jaz, gledajoč njegovo okroglo

brado: — na tebe, ljubi prijatelj, ne napravlja nič na sveti „močnejšega utisa“.) . . .

Peter Tedorovič je nadaljeval! — Gospoda, jaz verujem v kri, v pleme. Olga Ivanovna imela je več krvi, kakor n. pr. njena nazvana sestra — Natalija. V čem pa se je pojavljala ta „kri“, me bodete vprašali? — da, v vsem: v obliki rok, usten, v zvoku glasu, v pogledu, v hoji, v pričeski (frisur), v gubah obleke celo. V vseh teh malenkostih skrivalo se je nekaj posebnega, dasi moram priznati, da bi ta . . . kako bi rekel? . . . ta distinction, ki se je spajala z usodo Olge, ne zanimala Vasilija, ako bi jo srečal v Peterburgu. V vasi pa, v samoti, nij vzbudila samo zanimanja — temveč bila je tudi jedini uzrok one premene, o kojej sem vam poprej govoril.

Sodite sami! Vasilij Ivanovič si je rad sladil življenje . . . nij mogel, da bi se ne dolgočasil v vasi; njegova brata sta bila dobra dečka, a popolnem omejena človeka: on nij imel nič občnega z njima; sestra njegova Natalija porodila je v teku treh let svojemu soprogu štiri otroke; mej njo in Vasilijem je bilo celo brezdno . . . Ana Pavlovna je

hodila v cerkev, molila, postila se in pripravljala na smrt. Ostala je sama Olga, sveža, boječa, mila devotka . . . Vasilij se sprva nij zmenil za njo . . . , in kdo pač se zanima za gojenko, za siroto, za rejenko! . . . Nekdaj, v začetku pomladi, šel je po vrtu in s palčico odbijal glavice cikorij, teh neumnih, rumenih cvetlic, ki se v taki množini prve prikažejo po jedva zelenečih logeh. — Sprehajal se je po vrtu pred hišo, vzdignil glavo — in zagledal Olgo Ivanovno. Sedela je z bokom pri okni in zamišljeno gladila kosmatega mačka, ki se je predeč in mežikajoč ugnjezdil na njenih kolenih in z velikim zadovoljstvom nastavljal svoj nosek pomladnemu precej žarnemu solncu. Olga Ivanovna bila je oblečena v belo jutranjo obleko s kratkimi rokavi; njeni goli, blede-rožnati ne popolnoma razviti plečeti in roki dihali sta svežost in zdravje; nevelika čepica objemala je previdno njene goste, mehke svilnate kodre; obraz jej je slehka plامتel: nij bilo davno, kar se je zbudila. Njen tenki in gibčni vrat se je tako milo naprej nagnil; tako očarujoče-nebrižno, tako sramežljivo dihala je njena nestisnena postava, da je Vasilij Ivanovič (dober poznavalec)

nehote obstal in se zagledal. Najedenkrat prišlo mu je v glavo, da se ne sme Olge Ivanovne puščati v njenej prvobitnej nevednosti; da utegne iz nje postati sčasoma premila in preljubezniva ženska. Prikral se je k oknu, stopil na prste in na belo in gladko roko Olge Ivanovne ne mnogo pod laktjo pritisnil tih poljub. — Olga je vskriknila in skočila po konci, maček privil je rep in švignil na vrt, Vasilij Ivanovič jo je s smehljajem obdržal za roko . . . Olga je vsa do ušes zarudela; on začel se je norčevati iz njenega strahu . . . vabil jo je, da se sprehaja z njim; a najedenkrat opazila je Olga Ivanovna nebrižnost svoje toalete — in „hitreje kakor srna hitra pihnila v drugo sobo.

Isti dan odpravil se je Vasilij k Rogačevim. Najedenkrat razveselil in ujasnil se mu je duh. Vasilij nij se zaljubil v Olgo, ne! — iz besede „ljubezen“ norčevati se ne pristuje . . . Našel si je opravilo, postavil si je nalogo in se radoval z radostjo delavnega človeka. Mislil nij niti na to, da je ona — rejenka njegove matere, nevesta drugega; — le jeden trenotek nij sebe slepil; on je jako dobro vedel, da ona ne bode njegova žena . . . Morebiti

da ga je oproščala strast — res ne vzvišena, ne blaga, a vendar dovolj silna in mučeča strast. Razumeje se, da se nij zaljubil kot otrok; udajal se nij brezmejni zamaknenosti; on je jako dobro vedel, česa je hotel in k čemu je stremil.

Vasilij Ivanovič je imel popolno sposobnost, da je v jako kratkem časi privadil na se drugega, tudi v predsodkih živečega in boječega človeka. Olga je kmalu prenehala se ga bati. Vasilij Ivanovič uvel jo je v nov svet. Pisal je za njo sekirice, poučeval jo v godbi (sam je igral izvrstno flavto), čital jej knjige, dolgo pogovarjal se z njo . . . Glava se je obrnila ubogi kmetici. Vasilij si jo je popolnoma pokoril. Znal je govoriti z njo o tem, kar jej je bilo do tedaj tuje, in govoril jej je v razumnem jezici. Olga upala se je po malem razodevati mu svoja čutila, on jej je pomagal, pravil jej je besede, kojih ona nij mogla najti, ni je plašil, temveč zdaj zadržaval, zdaj podpiral njene izlive . . . Vasilij zanimal se je za njeno vzgojo, ne iz brezkoristne želje, da bi v njej vzbudil in razvil spoi; sobnost on je prosto hotel približati si jo nekoliko in je vedel, da se pridobi nevedno, boječo, a

samoljubno žensko lažje z umom nego s srcem. Ako bi bila Olga tudi nenavadno bitje, ne bi bil mogel Vasilij tega nikakor zapaziti, ker je občeval z njo kakor z otrokom; vi, gospoda, pa že veste, da na Olgi ni bilo nič posebno pomenljivega. Vasilij skušal je po možnosti delovati za njeno izobrazbo, in često odhajala je ona na večer od njega s takim vrtincem novih obrazov, besed in mislij v glavi, da ni bila v stanu zaspiti do zore in da je nemirno vzdihujé neprestano pritiskala goreča lica k hladnim blazinicam, ali ustajala, hodila k oknu, in plašno ter pohotno gledala v temno daljavo. Vasilij polnil je vsak trenotek njenega življenja, o nikomer drugem ni misliti mogla. Za Rogača se je kmalu nehala brigati. Vasilij ni kot okreten in zvit človek v njegovi prisotnosti govoril z Olgo; temveč ali ga zabaval, da se je smejal do solz, ali začel kako šumno igro, sprehod na konji, čolnačenje po reki z baklami in godbo . . . s kratka, ni se hotel razodeti Pavlu Afanasjeviču. Vender je neglede na zvitost Vasilija Ivanoviča Rogačev z žalostjo občutil da je on, ženin in bodoči mož Olgin, postal za njo kakor tuj človek . . . a vsled svoje brezmejne do-

brote bal se je, da bi jo razžalil z očitanjem, dasi jo je v istini ljubil in čislal njeno udanost. Ako je bil sam z njo, ni vedel kaj govoriti in skušal je le kako uslužnega se storiti. Prošla sta dva meseca . . . Olgi izginila je slednjič vsa samostojnost, vsa volja; slabi in molčeči Rogačev ni jej mogel biti opora; tudi se ni mogla protiviti očarovanju, in z onemoglim srcem udala se je brez protivja Vasiliju . . .

Olga Ivanovna je tedaj gotovo spoznala radosti ljubezni, a ne na dolgo. Dasi je ni Vasilij, ker ni imel družega posla — ne le ne prezrl, temveč oklenil se je in nežno skrbno razpestoval, prišla je Olga sama do tega, da celo v ljubezni ni našla sreče — in vendar se ni mogla odtrgati od Vasilija. Jela se je vsega bati, misliti ni smela, razgovarjala se ni o ničemer, prestala je čitati, strah jo je mučil. Včasih posrečilo se je Vasiliju, da jo je potegnil za seboj ter da je vseh in vsega pozabila, drugi dan pa jo je že našel blede, tiho, z ohladelimi rokami, z brezmiselnim nasmehom na ustnih . . . Pričel se je jako težaven čas za Vasilija, a nijedna težava ga ni mogla preplašiti. Osredotočil se je ves, kakor izveden igralec. — Nikakor

se ni mogel zanesti na Olgo Ivanovno; spreminala se je neprestano, bledela, rudela in plakala je . . . njena nova uloga nij je krepila. Vasilij delal je za dva; v njegovem bujnem in šumnem veselji bi le izvedeni motrilec mogel zapaziti mrzlični trud: igral se je z bratoma, s sestrami, z Rogačevimi, s sosedi, s sosedkami — kakor s peškami; vedno je bil na straži, izgubil ni nijednega pogleda, nijednega kretanja, dasi se je kazal brezdelnega človeka; vsako jutro stopal je v boj in vsak večer ponašal se je z zmago. — Nič se ni obteževal s tako strašno delavnostjo; spal je štiri ure na dan, jedel je jako malo in bil zdrav, svež in vesel. Mej tem približal se je dan poroke, Vasilij prepričal je samega Pavla Afanasjeviča, da je treba odložiti, potem poslal ga je v Moskvo, da nakupi raznih potrebnostij, a sam dopisaval si je s Peterburškimi prijatelji. Delal ni toli iz sožalenja do Olge Ivanovne, kakor iz veselja in ljubezni do dela in nemira Poleg tega — mi je Olga Ivanovna jela presedati, in večkrat, po kakem negotovem izlivu, strasti, pogledal jo je, kakor nekedaj Rogačeva. Lučinov bil je vedno vsem uganka; v hladnoti njegove neiz-

prosne duše čutili ste prisotstvo čudnega, nekako južnega plamena; in v besnečem razburjenji strasti vela je od tega človeka hladnota. — Pri drugih ljudeh občeval je z Olgo Ivanovno kakor poprej; na samem pa se je igral z njo kakor mačka z mišjo, ali jo je plašil s sofismi, ali jo je bridko in strupeno nadlegoval, ali je slednjič zopet padal k njenim nogam ter jo potegnil s seboj kakor vrtinec smeti . . . in nij se tedaj hlinil zaljubljenega . . . temveč v istini je sam omahoval . . .

Nekedaj, precej pozno na večer, sedel je Vasilij sam v svojej sobi in z zanimanjem prebiral zadnja pisma, koja je dobil iz Peterburga — ko so najedenkrat vrata tiho zaškripala in je ustopila Palaška, strežnica Olge Ivanovne.

— Kaj hočeš ti? vprašal jo je Vasilij precej surovo.

— Gospodična vas je izvolila k sebi prositi.

— Zdaj ne morem. Idi . . . Nu, kaj stojiš? nadaljeval je videč, da Palaška nij odšla.

— Gospodična je ukazala reči, da se jako mudi.

Kaj pa je tam takega?

— Izvolite sami pogledati . . .

Vasilij je ustal, jezno zagnal pisma v miznico ter se odpravil k Olgi Ivanovni. Sedela je sama v kotu — bleda in ne ganeč se.

— Česa želite? vprašal jo je ne posebno vabljivo.

Olga ga je pogledala in zadrhtavši zakrila oči.

— Kaj je z vami? . . . Kaj je s teboj, Olga?

Prijel jo je za roko . . . Roka Olge Ivanovne je bila hladna kakor led . . . Hotela je govoriti . . . a glas jej je zamrl . . . Ubogi ženski nij ostal noben premislek radi njenega položaja.

Vasilij se je nekoliko vznemiril. Soba Olge Ivanovne nahajala se je dva koraka od spalnice Ane Pavlovne. Vasilij sedel je previdno k Olgi, poljubljal in grel njeni roki, tolažil jo šepetaje. Ona ga je poslušala in molčala, zlehka je vzdrhtevala. Mej dvermi je stala Palaška in tiho utirala solze. V sosedni sobi je težko in premerjeno stokalo nihalo in čulo se je dihanje spečega človeka. Premrlost Olge Ivanovne razrešila se je konečno v solzah in tihem ihtenji. Solze so kakor nevihta: po njih je človek vselej tišji. Ko se je Olga Ivanovna

nekoliko umirila in je le še izredka krčevito zaihtela, kakor otrok, klečal je Vasilij pred njo na kolenih ter jo je z ljubeznivostimi in nežnimi obeti popolnem upokojil, dal jej je vode, spravil jo spat in odšel. Vso noč se nij slekel, napisal je dvoje ali troje pisem, sežgal je dva ali tri papirje, poiskal zlat medaljon s sliko ženske črnoobrvne in črnooke, z licem sladkostrastnim in smelim, dolgo motril je njene poteze in zamišljen hodil po sobi. Drugo jutro za čajem videl je z nenavadno nejevoljo zarudele, otekle oči in blede, vznemirjeno obličje uboge Olge. Po zajutreku predložil jej je, da se gre z njim po vrtu sprehajat. Olga šla je za Vasilijem kakor poslušna ovca. Ko se je čez dve uri vrnila iz vrta — bila je vsa spremenjena; dejala je Ani Pavlovni, da jej nij dobro ter legla v postelj. Mej sprehodom povedal jej je Vasilij s primernim kesanjem, da je na skrivnem zaročen — bil je ravno tak neoženjenec, kakor jaz. Olga Ivanovna nij omedlevala — omedlevajo le v gledišči; a najedenkrat je omedlela, dasi se sama ni samo ne nadejala omožiti se z Vasilijem Ivanovičem, temveč se je celo bala kakorkeli o tem premišljevati. Vasilij začel jej

je dokazovati potrebo ločitve z njim in poroke z Rogačevim. Olga Ivanovna gledala ga je v nemem strahu. Vasilij govoril je hladno, stvarno, temeljito; spoznaval je sebe krivim, kesal se — a končal vse svoje razsodbe s sledečimi besedami: „Kar je prošlo, se ne vrne; treba je delati.“ Olga zmešala se je popolnem; bilo jej je strašno, mrzko; otožen, težak obup se je je polastil; želela si je smrti — in s strahom pričakovala je razrešitve Vasilija.

— Treba je vse razodeti materi, dejal je slednjič.

Olga je obledela; nogi sta se jej šibili.

— Ne boj se, ne boj se, trdil je Vasilij: — zanesi se na-me; jaz te ne bom zapustil . . . jaz bom vse uredil . . . zaupaj na-me.

Uboga ženska pogledala je nanj z ljubeznijo . . . da, z ljubeznijo, in z globoko, dasi brezupno udanostjo.

— Jaz bom vse, vse poravnal, dejal jej je za slovo Vasilij . . . in poslednjikrat je poljubil njeni ohladeli roki . . .

Ko je drugo jutro Olga Ivanovna jedva ustala iz postelje — odprle so se njene dveri . . . in Ana

Pavlovna prikazala se je na pragu. Podpiral jo je Vasilij. Molče prišla je do stola in sedla molče. Vasilij stal je poleg nje. Kazal se je pokojnega; obrvi so se mu vzdignile in ustni zlahka razkrili. Ana Pavlovna, bleda, nejevoljna, jezna hotela je govoriti — a glas se jej je izneveril. Olga Ivanovna jè s strahom pogledala svojo dobrotnico — svujega ljubimca: strašno jej je zatrepetalo srce . . . s krikom pala je sredi sobe na kolena in si zakrila obraz z rokama . . . „Torej — je res . . . res . . .“ zašepe-tala je Ana Pavlovna ter se priklonila k njej . . . „Odgovorite vender!“ nadaljevala je trdo zgrabivši Olgo za roko.

— Mamica! čul se je medni glas Vasilija. — Obljubili ste mi, da je ne bodete vznemirjali.

— Hočem . . . priznaj vender . . . priznaj . . . je li res? res?

— Mamica . . . spomnite se . . . dejal je počasi Vasilij.

Jedina ta beseda je silno pretresla Ano Pavlovno. Naslonila se je na stolovo naslonjalo in zahtela.

Olga Ivanovna je tiho privzdignila glavo ter

se hotela vreči k starkinim nogam, a Vasilij jo je zadržal, vzdignil in posadil na drug stol. Ana Pavlovna je nadalje plakala in šepetala pretrgane besede.

— Poslušajte, mamica, rekel je Vasilij. — Ne morite sami sebe; še se lahko pomore . . . Ako Rogačev . . .

Olga Ivanovna je vzdrhtela in se poravnala.

— Ako je Rogačev, nadaljeval je Vasilij pomenljivo ozrši se na Olgo, — mislil, da bo brez kazni osramotil častno družino . . .

Olgi Ivanovni bilo je strašno.

— V moji hiši, zastokala je Ana Pavlovna . . .

— Umirite se, mamica. On se je okoristil z njeno neizkušenostjo, z njeno mladostjo, on . . . vi hočete nekaj reči? pristavil je, videč, da se Olga k njemu sili . . .

Olga Ivanovna pala je s stola.

— Jaz grem takoj k Rogačevu. Pripravil ga bom, da se bo še danes oženil z njo. Bodite prepričani, jaz mu ne dovolim, da bi se iz nas norčeval . . .

— A . . . Vasilij Ivanovič . . . vi . . . zašepetala je Olga.

Dolgo in hladno jo je gledal. Umolknila je zopet.

— Mamica, dajte mi besedo, da je ne boste vznemirjali do mojega povratka. Poglejte — jedva da še živi. A tudi vam je treba, da se oddahnete. Zaupajte v me; odgovoril bom za vse; na vsak način počakajte moje vrnitve. Ponavljam vam — ne mučite ni nje, ni sebe — in nadejajte se na me.

Približal se je k dverim in obstal.

— Mamica, rekel je, — idite z menoj, ostavite jo samo, prosim vas!

Ana Pavlovna je ustala, stopila k sveti podobni, priklonila se do tal in tiho sledila sinu. Olga Ivanovna spremljala jo je molče in nepremično z očmi.

Vasilij vrnil se je brzo, zgrabil jo za roko, šepnil jej na uho: „zaupajte v mene in ne izdajte naju“, in takoj odšel . . . „Bursjé!“ zakričal je, brzo hiteč po stopnjicah. „Bursjé!“ . . .

Čez četrto ure je že sedel v koleslji s svojim slugo.

Tisti dan starega Rogačeva ni bilo doma. Šel je v okrajno mesto nakupit muhojara*) za kaftane

*) Polusvileno buharsko blago.

svojim poslom. Pavel Afanasjevič sedel je v svojem kabinetu, ter pregledoval zbirko obledelih metuljev. Privzdignivši obrvi in raztegnivši ustni preobračal je pazno z iglo krhki peroti „ponočne sfinge“, ko je najedenkrat občutil na svojih plečah neveliko, a težko roko. Ozrl se je — pred njim je stal Vasilij.

— Zdravo, Vasilij Ivanovič, dejal je, ne brez nekega začudenja.

Vasilij ga je pogledal ter se usedel predenj na stol.

Pavel Afanasjevič se je nasmehnil . . . in pogledavši Vasilija užalostil se je, odprl usta in sklenil roki.

— Povejte mi, Pavel Afanasjevič, rekel je najedenkrat Vasilij: — mislite li kmalu napraviti poroko?

— Jaz? . . . kmalu . . . končno . . . jaz, s svoje strani . . . sicer kakor vi in vaša sestra . . . jaz, s svoje strani pripravljen sem makari jutri.

— Krasno, krasno. Vi ste jako nestrpljiv človek, Pavel Afanasjevič.

— Kako to?

— Čujte, omenil je Vasilij Ivanovič ustavaje: — jaz vem vse; vi me razumete in jaz vam zapovedujem, da se že jutri brez odlašanja oženite z Olgo!

— Dovolite, dovolite, sicer, dejal je Rogačev, nepremaknivši se z mesta: — vi mi zapovedujete? jaz sem sam prosil Olgine roke in ničesar mi ni treba zapovedovati . . . v resnici, Vasilij Ivanovič, jaz vas ne razumem.

— Ne razumeš?

— Ne, res ne razumem.

— Ali se mi zavežeš, da se boš z njo oženil že jutri?

— A prosim vas, Vasilij Ivanovič . . . ali niste vi sami večkrat odložili najino poroko? Brez vas bi se bila že davno vršila. Tudi sedaj se ne mislim braniti, kaj vendar pomenijo vaše grožnje, vaša sedanja zahtevanja?

Pavel Afanasjevič otrl si je pot s lica.

— Ali se mi zavežeš z besedo, govori: da ali ne? ponovil je polagoma Vasilij.

— Izvolite . . . zavežem se . . . a . . .

— Dobro. Zapomni si . . . Ona pa je vse priznala.

— Kdo je priznal?

— Olga Ivanovna.

— A kaj je priznala?

— Čemu se hlinite pred mano, Pavel Afanasjevič? Saj vam vender nesem tuj?

— V čem se hlinim? jaz vas ne razumem, ne razumem, gotovo ne razumem. Kaj bi bila mogla Olga priznati?

— Kaj? Postali ste mi nadležni. Znano je, kaj.

— Naj me strela ubije . . .

— Ne, jaz te bom ubil — ako se ne poročiš z njo . . . razumeš?

— Kako! . . . Pavel Afanasjevič skočil je po konci ter obstal pred Vasilijem: Olga Ivanovna . . . vi pravite . . .

— Okreten si, bratec, okreten, priznavam, — smehljaje poteptal ga je Vasilij po rami: dasi si na videz ponižen . . .

— Bog, moj Bog . . . Vi me bode te pripravili ob um . . . kaj hočete reči, govorite za Boga!

Vasilij nagnil se je k njemu ter mu zašepetal nekaj na uho.

Rogačev je vskriknil.

— Kaj? — jaz? . . .

Vasilij zateptal je z nogo.

— Olga Ivanovna? Olga? . . .

— Da . . . vaša nevesta . . .

— Moja nevesta . . . Vasilij Ivanovič . . . ona . . . ona . . . jaz je niti poznati nečem več, zakričal je Pavel Afanasjevič. — Bog bodi z njo! Kaj mislite da sem jaz? Ogoljufati mene — mene ogoljufati . . . Olga Ivanova, ali se vam ne zdi greh, ali vas ne teži vest . . . (Solze zalile so mu oko.) — Hvala vam, Vasilij Ivanovič, hvala vam . . . Jaz pa je sedaj niti poznati nečem! nečem! nečem! in ne govorite . . . Ah, moj oče — kaj sem doživel! . . . Dobro, dobro!

— Treba se vam je obnašati kakor otroku, opomnil je hladnokrvno Vasilij Ivanovič. — Zapomnite si, zavezali ste se mi z besedo: jutri je poroka.

— Ne, tega ne bo! Dosti, Vasilij Ivanovič, drugič vas vprašam — kaj mislite, da sem jaz? velika čast zame, ponižno se zahvaljujem. Oprostite!

— Kakor hočete! dejal je Vasilij — Vzemite meč!

Kaj meč . . . čemu meč?

Čemu? Lejte čemu!

Vasilij potegnil je svoj francoski, tenki, gibki meč ter ga na lahno zvil ob tla.

— Vi se hočete . . . z menoj . . . boriti . . .

— Tako je.

— No, Vasilij Ivanovič, oprostite, mislite se v mojem položaji! Kako morem pač jaz, sodite sami, za tem, kar ste mi povedali . . . jaz sem časten človek, Vasilij Ivanovič, jaz sem dvorjan.

— Vi ste dvorjan, vi ste časten človek, — torej izvolite se z menoj boriti!

— Vasilij Ivanovič!

— Zdi se mi, da se bojite, gospod Rogačev.

— Prav nič se ne bojim, Vasilij Ivanovič.

Hoteli ste me prestrašiti Vasilij Ivanovič. Češ, jaz ga bom preplašil, bal se bo, z vsem bo soglasen . . . Ne, Vasilij Ivanovič, jaz sem ravno tak dvorjan, kot vi, dasi res nisem užil velikomestne odgoje in preplašili me ne bode, oprostite!

— Jako dobro, dejal je Vasilij: — kde pa je vaš meč?

— Eroška! zakričal je Pavel Afanasjevič.

Ustopil je človek.

— Dobodi mi meč — tam, saj veš, pod streho . . . hitro . . .

Eroška je odšel, Pavel Afanasjevič je na jedenkrat nenavadno obledel, počasi slekel je spalno suktnjo, oblekel kaftan rudeče barve z velikimi gumbi . . . zavezal okrog vratu ovratno ruto . . . Vasilij ga je gledal ter se igral s prsti desne roke.

— Torej kaj je? ali se bova borila, Pavel Afanasjevič?

— Če se je treba boriti, boriva se, dejal je Rogačev in polagoma zapel suktnjo.

— Ej, Pavel Afanasjevič, čuj moj svet: oženi se . . . kaj je tebi . . . Jaz pa, veruj mi . . .

— Ne, Vasilij Ivanovič, prekinil ga je Rogačev. — Vem, da me bodete ubili ali pokvečili; svoje časti pa zapraviti nečem; če je treba umreti, naj umrjem!

Eroška je vstopil in trepetaje podal Rogačevu star meč v usnjati razpokani nožnici. Tisti čas nosili so vsi dvorjani meče, kedar so bili napudrani; stepski pomeščiki pa so se pudrali dvakrat na leto. Eroška stopil je k dverim ter zaplakal. Pavel Afanasjevič spodil ga je iz sobe.

— Sicer Vasilij Ivanovič, opomnil je z nekim nemikom: — jaz se ne morem takoj z vami boriti; dovolite, da odloživa najin dvoboj do jutri; očeta ni doma; in tudi bi ne bilo slabo, ko bi za vsak slučaj spravil svoje stvari v red.

— Zopet začenjate se bati, kakor vidim, milostivi gospod!

— Ne, ne, Vasilij Ivanovič, a sodite sami . . .

— Čujte, zakričal je Lučinov: — pripravili ste me ob potrpljenje . . . Ali mi dajte besedo, da da se bodete takoj poročili, ali se borite . . . ali vas pretepem s palico, kakor strahopetca, razumete?

— Pojdiva na vrt, odgovoril je skozi zobe Rogačev.

A najedenkrat odprla so se vrata in stara pestunja Efimovna privršela je vsa razmršena v sobo, padla pred Rogačevim na kolena, zgrabila ga za nogi . . .

— Ljubček moj! zaupila je: — dete moje . . . kaj nameravaš? Ne pogubi nas siromakov, ljubček. Ubil te bo, golobček moj! Ukaži nam samo, ukaži, mi bomo tega nesramneža takoj s čepicami izgнали . . . Pavel Afanasjevič, dete moje, boj se Boga!

Mej dvermi prikazala se je množica bledih in vznemirjenih obrazov . . . pokazala se je tudi rudeča brada staroste . . .

— Pusti me, Efimovna, pusti! dejal je Rogačev.

— Ne pustim te, dragi, ne pustim. Kaj ka- niš ti, ljubček, kaj! In kaj bode rekel Afanasij Lukič? Vse nas bo spravil z belega sveta . . . In vi, kaj stojite? Primate nezvanega gosta pod paz- duho in peljite ga ven iz hiše, da ne bo njegovega duha tu . . .

— Rogačev! zakričal je grozno Vasilij Ivanovič.

— Ti si zblaznela, Efimovna, ti me sramotiš, oprosti . . . rekel je Pavel Afanasjevič. — Idi, idi z Bogom, in tudi vi, pojdite ven, slišite? . . .

Vasilij Ivanovič stopil je hitro k odprtemu okencu, vzel je majheno sreberno piščalko — na lahko zazvižgal . . . Bursjé odzval se je nedaleč.

Lučinov se je takoj obrnil k Pavlu Afanasjeviču.

— Kako se bo ta komedija končala?

— Vasilij Ivanovič, jaz pridem jutri k vam — kaj hočem storiti s to zblaznelo babo . . .

— E! vidim, z vami se ne da govoriti, dejal je Vasilij ter privzdignil palico . . .

Pavel Afanasjevič izstrgal se je, pahnil Efimovno v stran, zgrabil meč ter skočil skozi druge dveri na vrt.

Vasilij stekel je za njim. Prihitela sta oba v leseno uto, umetno okrašeno na kitajski način, zaprla se in potegnila meče. Rogačev se je nekedaj učil boriti, sedaj pa je jedva umel mahnuti z mečem, kakor pristuje. Klini sta se križali. Vasilij se je vidno igral z mečem Rogačeva. Pavel Afanasjevič se je usopel, bledel je, in osuplo gledal v obraz Lučinovu. Mej tem začuli so se na vrtu kriki; tolpa naroda hitela je k utici. Najedenkrat slišal je Rogačev prodirajoč, starikav krik . . . spoznal je glas svojega očeta. Afanasij Lukič tekkel je brez čepice z razmršenimi lasmi pred vsemi obupno mahajoč z rokama . . .

S tem, da je silno in nepričakovano zavihtel klino, izbil je Vasilij meč iz roke Pavla Afanasjeviča.

— Ženi se, brat, rekel mu je, — dosti si se norčeval.

— Ne bom se oženil, zašepetal je Rogačev, zamižal in se stresel.

Afanasij Lukič jel je ulamljati utičine dveri.

— Nečeš? zakričal je Vasilij.

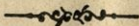
Rogačev zmajal je zanikujoče z glavo.

— Nu, hudič s teboj!

Ubogi Pavel Afanasjevič pal je mrtev na tla: meč Lučinova zabodel se mu je v srce . . . Vrata so zahreščala, starec Rogaçev priril se je v utico, a Vasilij poskočil je bil že skozi okno.

Čez dve uri stopil je v sobo Olge Ivanovne . . . S strahom prihitela mu je naproti . . . Molčé se jej je priklonil, potegnil meč in prebodel na mestu, kjer je srce sliko Pavla Afanasjeviča . . . Olga je vskriknila in polumrtva pala na tla . . . Vasilij odpravil se je k Ani Pavlovni. Našel jo je v molilnici. — „Mamica“, dejal je, „maščevani smo.“ — Uboga starka je vzdrhtela in molila naprej.

Čez teden dnij odpotoval je Vasilij v Peterburg — in čez dve leti povrnil se je v vas pokvečen od mrtvouda, mutast. Našel ni več mej živimi ni Ane Pavlovne, ni Olge in umrl je kmalu sam v rokah Judiča, ki ga je pital kakor otroka in jedini razumel njegovo nezvezno šepetanje.

NARODNA IN UNIVERZITETNA
KNJIŽNICA

COBISS ©

00000503198

